

KULTÚRA

ROČNÍK XX. – č. 21

DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY

6. DECEMBRA 2017

Vydáva FACTUM BONUM, s. r. o. • Šéfredaktor TEODOR KRIŽKA • Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava • mobil: 0911 286 452 • e-mail: kultura@orangemail.sk • Cena 1,50 €

Dňa 20. 11. 2017 sa medzi Štetínom na severe a Terstom na juhu vytvorila nová železná opona. Rozhodli o tom mocní v EÚ a vplyvné štáty západu EÚ. Aby sme boli presnejší, len sa potvrdila stará známa pravda, že nové členské štáty z východnej časti strednej Európy v EÚ a na juhovýchode EÚ sú stále a premyslene diskriminované starými členskými štátmi EÚ z jej západnej polovice. Dodajme, že 20. 11. 2017 lieková agentúra a banková agentúra nedoputovala z Londýna do východnej časti EÚ, ale len do Amsterdamu a Paríža. Slovenská republika a jej hlavné mesto Bratislava napriek tomu, že mala objektívne výborné predpoklady, bola pri novej lokalizácii liekovej agentúry zjavne diskriminovaná. Dodajme, že Slovensko nie je dodnes sídlom žiadnej agentúry EÚ na rozdiel od Holandska.

Oproti Churchillovej železnej opone, ktorá bola z drôtov, betónu a železa, nová železná opona je fyzicky ťažko viditeľná, ale je politicky, mocensky, ekonomicky a ideologicky jasne postavená z hľadiska spoločných záujmov rozhodujúcej časti krajín západu EÚ, inštitúcii Európskeho parlamentu, Európskej komisie a hlavne mocných z Berlína, Paríža a Bruselu. Ide o zachovanie (a upevnenie) vše-strannej mocensko-ekonomicko-ideologickej nadradenosti západu nad východom. Z ich strany je protidiskriminačná spolupráca uprednostnená, najmä pri všestrannej a spoločnej exploatacii krajín východu, kde pevne a dlhodobo ovládajú bankovníctvo, energetiku, ďalšie výnosné a strategické odvetvia a médiá. Majú cez svoje záujmové politické úderky (či už socialistickej, liberálne alebo ľudovecké internacionály), kompromitujúce znalosti svojich tajných služieb, hlavne však prostredníctvom ekonomických pák a mainstreamových médií pevne v rukách väčšinu mainstreamových (prozápadných) politikov z východu EÚ. V tomto smere neváhajú spolupracovať s domácimi oligarchami. Firemné zisky sa dlhodobo a trvale presúvajú z východu na západ (a do západných daňových rajov). Potom štáty z východu EÚ nemajú prostriedky na svoj rozvoj. Niet potom prostriedkov štátu na dostavbu diaľnic, železníc, škôl ani na platy pre učiteľov, či na šport a kultúru. Toľko skloňované eurofondy to len čiastočne zmenili, ale vo väčšine prípadov aj tak eurofondy pomaly končia. Žiada sa od východu EÚ len plnenie pokynov Západu, či už cez legislatívu EÚ, alebo v prípade napr. Poľska cez nátlak vplyvných politikov, eurokomisárov a cez spriaznené mainstreamové médiá. Skupina V4 je predmetom otvorených a hlavne skrytých

Kresba: Andrej Mišanek

Nová železná opona

útokov z Bruselu, Berlína a Paríža. Politický meter a demokratické kritériá, ktoré platia napr. na krajinu V4, určite neplatia napr. na Španielsko so svojim Katalánskom. Dlhoročné deficity francúzskeho rozpočtu a dlhodobé nedodržiavanie jasne stanovených kritérií EÚ, neplnenie niektorých kritérií v Nemecku sú dlhodobo tolerované, o problémovom bankovníctve z južných štátov západu EÚ ani nehovoriac. Ak majú problémy nemecké a francúzske banky v Grécku, tak to štáty, vrátane chudobného Slovenska, rýchlo za nich zatiahnu. Ako vidno sú rovní a rovnější.

Nová železná opona je oponou záujmovou, hodnotovou, mocensko-ekonomickou a psychologickou a zároveň je nová železná opona tiež oponou vzrastajúcej nedôvery východu voči západu EÚ a oponou pokračujúcej nadradenosti západu voči východu EÚ. Nová železná opona sa stala faktickou oponou vzájomnej (ne)dôvery a rozdielnemu vzťahu k hodnotám, kde vzťah ku kresťanským hodnotám je základným rozdielom na západ a na východ od pomyslenej novej železnej opony. Tiež nová železná opona fakticky rozdeľuje občanov EÚ na ob-

čanov I. a II. kategórie a na štáty EÚ I. a II. kategórie s rozdielnou životnou úrovňou, faktickou úrovňou ochrany sociálnych práv a rozdielnym vzťahom ku kresťanským a morálnym hodnotám. Slovenskej republike napriek tomu, že je v Eurozóne a v Schengene, bolo 20. 11. 2017 „oficiálne“ potvr-

BRUNO ČANÁDY

dené, že žiaľ patrí medzi štáty EÚ druhej kategórie.

Kresťanstvo v západnej časti EÚ je všestranne potlačované. Niektoré štvrte miest sú toho faktickým dôkazom napr. v Malmö, Berlíne, Marseille, či Bruseli, kde dnes diktujú každodennému životu zvyšku kresťanskej postkultúry - niekedy mnohgeneračné (prísťahovalecké, hlavne moslimské) menšiny (možno zajtra už väčšiny). Pozitívna diskriminácia je dnes skutočnou diskrimináciou väčšiny a hrozbou pre Európu. Západ EÚ postupne viac alebo menej stratil (stráca) svoju kultúrno-kresťanskú dušu a opúšťa tisícročné overené hodnoty. Francúzsky príklad s plánovaným a úradným odstraňovaním križa zo sochy pápeža Jana

Pavla II, všestranne mediálne tlaky na posilnenie práv LGBTI komunity a neochvejná podpora povinným utečeneckým kvótam v našom okolí sú len typické prejavy tlaku západu EÚ a jeho establišmentu na východ EÚ a jeho hodnoty. Ale hlavne východná časť EÚ a jej životná úroveň nemá už

dlhodobo šancu vôbec dohnať životnú úroveň obyvateľov v jej vyspelejšej západnej časti.

Napriek tomu, že výkonnosť slovenského zamestnanca je zhruba na 2/3 výkonnosti rakúskeho alebo nemeckého zamestnanca. Slovenský zamestnanec ma však plat sotva tretinový oproti svojmu rakúskemu kolegovi. A to od roku 1989 uplynulo 28 rokov a sľubované ekonomické vyrovnanie je v nedohľadne. Naopak rozdiely sa prehlbujú, a to v prospech západu. Dodajme, že firmy zo západnej časti EÚ nemilosrdne a lacno získali po roku 1989 „rodinné striebro“ východu a hlavne jeho trhy. Časť z neho pomohli zlikvidovať, aby sa zbavili výrobnej a obchodnej

konkurencie a časť z neho dodnes slúži ako „dojné kravy“ na vytáňovanie zisku (napr. cez bankovníctvo v zahraničných rukách, energetiku, distribúciu a i.) od občanov. Obchodné reťazce prevažne podporujú zahraničných dodávateľov. Súčasné porovnanie podpory pre poľnohospodárov v starých štátoch EÚ s novými členskými štátmi je z hľadiska diskriminácie východu doslova fatálne. Slovensko sa stalo spotrebnou služkou, ale i odpadovým košom, takto dotovaného tovaru likvidujúceho slovenských výrobcov. O rovnocennej kvalite dodávaných tovarov medzi západom a východom ani nehovoriac.

Stretávame s určitým tichým antislovanským akcentom v podobe dvojakých štandardov v politike EÚ. Čo platí v prípade Kosova neplatí v prípade Krymu. Protiruské sankcie, ktoré sa dotkli hospodárskych záujmov Slovenska (a poškodili slovenskú ekonomiku) sa každoročne obnovujú z vôle Merkelovej Nemecka a bruselského establišmentu.

(Pokračovanie na 2. strane)

L'udská pamäť je krátka. Nedávna bolesť sa premení na sentiment, ktorý sa rodí z nových krívd, navrstvených prítomnosťou. Pre dnešnú mládež je už čímisi predpotopným otázkou tzv. socializmu, teda monopolu jednej politickej ideológie, ktorá odmietla tisícročnú duchovnú a mravnú skúsenosť, tobôž Druhej svetovej vojny. A čože hovoriť o bolševickom puči 1917, ktorého storočnica sa končí a našťastie neprivodila pokusy o repetíciu.

Ľudia zvyčajne vnímajú iba to, čo sa ich dotýka bezprostredne, nevidia minulosť ako príčinu a prítomnosť ako jej dôsledky. Život je iba jeden, treba žiť, každý deň má svoje trápe-

1917

TEODOR KRIŽKA

nia, načo sa ohliadať, ešte by sa človek premenil na soľný stĺp ako Lótova žena. A tak ani nebadáme, že suchý strom, ktorý sme zrezali, púšťa zo živého koreňa nový výhonok.

Puč bolševikov v Rusku roku 1917 bol pokusom o svetovú revolúciu, o prvý variant globalizácie. Bol to variant krvavý, charakterizovaný červeným terorom. Zápas o národ, o tradíciu, o duchovno, ktoré zrodilo našu civilizáciu, sa však nepodarilo umlčať. Skôr či neskôr by prerástol aj cez íl, do ktorého sa ho pokúsili zabetonovať pásy tankov. Roku 1977 došlo k rozhodnutiu demonstrovat' komunistický systém. Neskôr sa k moci dostal Andropov, ktorý ovládol KGB a začal atakovať uzavretú moc stranického aparátu. Nebol to nijako jednoduchý zápas, pretože stranický aparát mal tiež svoju rozviedku, ktorej úlohou bolo kontrolovať činnosť KGB. Systém strachu, nedôvery a vzájomnej kontroly sa netransformuje ľahko. Našťastie stranický aparát prehral. Ale to ešte nebolo nijaké víťazstvo. KGB rávalo s integráciou Sovietskeho zväzu do EÚ a do NATO, i s tým, že sa bývalí elitní bojovníci v službách svetovej revolúcie stanú rovnocennými v salónoch Bieleho domu. Spomeňme si na etapu, keď sa hovorilo o spoločnom európskom dome po Ural. Ozaj iba po Ural?! A čo s ázijským územím?

Na tomto bode sa KGB rozdelilo. Vzniklo krídlo ochotné prepustiť Áziu USA, Čínu a Japonsku za svoj blahobyť a uznanie, a krídlo, ktoré súhlasí s integráciou nie po častiach, ale Ruska ako celku. To druhé krídlo vyneslo k moci Putina.

Aby toho nebolo málo, rozliční dôstojníci silových štruktúr, až po generálov KGB, začali hľadať koncepcie budúceho rozvoja štátu. Nemám tu priestor na to, aby som rozvádzal, čo všetko v spoločenskom diskurze pokrývajú tieto silové zložky. Hádám všetko. Čokoľvek si teda ruský človek vo voľbách vyberie, vždy si vyberie moc jedného oddelenia KGB.

Na čo teda slúžia sankcie USA voči Rusku? Ide o pokus dotlačiť k moci tú časť, ktorá pristane na podmienky Západu, teda s postupným, riadeným rozpadom Ruska. Keby Západ neponúkal iba liberálnu alternatívu globalizácie, plnú dekadencie, mravného úpadku a výsmechu z kresťanstva, mohol by byť úspešný. Ale siahol po prevratoch a vojnách ako za čias nástupu bolševizmu...

Nová železná opona

(Pokračovanie z 1. strany)

Každé proruské vyhlásenie občanov je podľa mainstreamových médií a mainstreamových politikov len plodom tichej (skrytej) rusko-zahraničnej manipulácie, a nie sú podľa nich prejavom obyčajného zdravého rozumu občanov.

Vráťme sa naše (aspoň zatiaľ naše) rodné Slovensko.

Dúfajme, ale pravdupovediac nie sme o tom celkom presvedčení, že zo zjavnej diskriminácie Slovenskej republiky a jej občanov sa súčasná vláda, vládna koalícia a parlament poučí. Okrem iného, že zaujímú rozhodné a zásadné stanovisko, ktoré budú jasne počuť občania Slovenskej republiky, v Bruselských inštitúciách a hlavne u starých členov EÚ. Jednoznačne budú podporovať V4 a nestanú sa „trójskym koňom“ Západu v neprospech východu EÚ a samotného Slovenska. Ak to dôsledne a urýchlene neurobia, tak si morálne nezaslúžia, aby boli po budúcich parlamentných voľbách vo funkciách.

Môžu naďalej niektorí mainstreamoví politici na Slovensku doslova „trepať“ na verejnosti o krásnom jadre EÚ a o ešte

krajšej budúcnosti. Účasť v tzv. jadre pri zbavení slovenskej suverenity znamená, že budú o nás rozhodovať tí, ktorí rozhodli v náš neprospech aj 20. 11. 2017 a predtým napr. o povinných utečeneckých kvótach. To už sme niekde pred 30. rokmi od podobných politických (internacionálnych) kruhov už počuli, že socialistický internacionalizmus (dnes EÚ internaciona-lizmus) je to najlepšie z najlepšieho. Dobré vieme, že hlasmi našich do-mnelých „priateľov“ v BR OSN sa náš občan nestal generálnym tajomníkom OSN a 20. 11. 2017 sme boli opätovne a zjavne diskriminovaní zo strany „ospevovaných priateľov z jadra“, ktorým sa ideme vydať na ich budúcu milosť a nemilosť. Čo nás očakáva do budúcnosti pri takejto bezzásadovej a bezmyslienkovitej politike vládnych politikov na Slovensku. Len ďalšie sklamanie a úplná rezignácia na dôsledné obhajovanie slovenských záujmov. Staneme sa politickým novodobými „spotrebnými a výrobnými otrokmi“, a to bez suverenity a bez reálnej budúcnosti. Slovensko a jeho vzdelaná mládež bude bez slovenskej budúcnosti.

Možno však p. súčasný premiér prekoná svoju aktuálnu (žiaľ, už dlhodobú) politickú únavu, zanechá bezobsažné televízne rozprávanie (monológy) a zbaví sa opakovanej nechuti pomenovať reálne slovenské problémy a hlavne bude zásadovo, aktívne a urýchlene riešiť podstatu mnohých dodnes neriešených problémov.

Je ich viac ako dosť. Spomeňme aspoň jeden. Kedy bude napr. dostavaná diaľnica spájajúcu východ Slovenska s jeho západom. O reálnom boji s korupciou ani nehovoriac. A p. súčasný predseda NR SR sa aspoň raz pokúsi zostať verný názvu svojej strany. Možno to dnes

pokladať za skôr nepravdepodobné. Potom však padni komu padni.

Slovenská suverenita vždy bola a je najvyšším národným záujmom, ktorú dajme do rúk tým, ktorým je ochrana národných záujmov prvoradá, ktorí budú reálne (a nielen prázdnyimi slovami) a každodenne bojovať za záujmy slovenských občanov a Slovenskej republiky. Zárukou slovenskej národnej budúcnosti je zachovanie si suverenity, hrdosti, sebavedomia a stredoeurópskej spolupráce.

BRUNO ČANÁDY

Upozornenie

Kultúra č. 1/2018

vyjde s dátumom 13. januára 2018!

Predplat'ite si Kultúru

alebo ju predplat'ite blízky a známym

na e-maile: ganisinova.renata@slposta.sk

Nitrianska deklarácia za zachovanie suverenity Slovenskej republiky

miery suverenity je absolútne najvyšším národno-štátnym záujmom Slovenska. Dobrovoľné odovzdávanie suverenity signalizuje absenciu geopolitickej múdrosti a strategickej predvídavosti politického vedenia Slovenska. V skutočnosti predstavuje napĺňanie skutkovej podstaty vlastizrady a úkladov proti Slovenskej republike.

Protagonisti suverenity boli ešte aj v čase deklarovanej demokracie po tzv. Zamatovej revolúcii osočovaní. Boli objektom teroru štátnych orgánov. Viedli sa proti nim prokurá-

torské konania, ale aj posledné normalizačné pohovory. Naša suverenita neprišla ľahko a bez obetí. Ona bola vybojovaná. Preto nedovoľme tým, ktorí takéto osobné a rodinné obete neprinášali, ktorí neraz proti získaniu suverenity otvorene alebo v pozadí vystupovali, aby tento najvyšší národno-štátny záujem a výsledok ťažkého zápasu, odovzdali do rúk nadnárodnej diktatúry.

My, signatári tejto deklarácie, sme svojim osobným príkladom dokázali, že suverenita Slovenska je

pre nás absolútne najvyšším národno-štátnym záujmom našej vlasti. V tomto najvyššom objektívnom záujme svojej vlasti a budúcnosti našich detí, sme sa vzdali svojich mandátov a s nimi spojených výhod. Zrušili sme orgán, do ktorého sme boli zvolení. Boli sme si vedomí, že tam, kde nebol sobáš, nemôže byť ani rozvod. Uvedomovali sme si nevyvrátiteľnú skutočnosť, že našich dedov sa nikto po vojne nepýtal, či chcú obnoviť predvojnové usporiadanie.

(Pokračovanie na 8. strane)

Prosba k priaznivcom Kultúry

Prosíme, nepoľavujte
v ušľachtilom úsilí,
prispejte na číslo účtu Kultúry
v Slovenskej sporiteľni

IBAN

SK69090000000000170427664

Pri príležitosti stého výročia puču s názvom „Veľká októbrová socialistická revolúcia“, ktorý komunisti oslavujú dodnes, si predstavíme dôležitú knihu. Vyšla v Nemecku prvýkrát r. 1923 v ruštine a potom hneď o rok v nemčine. Autor je historik, ešte za cára zakladal umiernenú protirežimovú Socialistickú ľudovú stranu, no nakoniec si zachraňoval v roku 1923 holý život útekom z Ruska, keď predtým ešte stihol absolvovať väzenie v Butyrkách. Táto kniha je, žiaľ, takmer neznáma, vedľa o nej prakticky iba špecializovaní historici, no vzhľadom na jej obsah je to veľká škoda. Pre celú Európu. Autor v úvode píše, že Európa vedome odvracia tvár od zverstiev, páchaných bolševikmi. Nevedel pochopiť hlavne stanoviská anglických a francúzskych socialistov. Predpokladal, že to bolo pre nich kvôli pre-trvávajúcej kultúrnej priepasti príliš neu-veriteľné, čo v kombinácii s ich hlúposťou, s akou očakávali „prekrásny nový svet“ ich robilo prakticky spolupáchateľmi týchto zločinov. Nakoniec, európski ľavičiarski intelektuáli sa tak správajú dodnes. Nehovoriac už o obrovských čiastkach, ktoré z Moskvy prúdili do celej Európy na podporu komunistov a ich propagandy. (V zborníku „Český a slovenský komunizmus 1921 – 2011“ o tom píše Juraj Benko.)

Hneď na úvod treba zdôrazniť, že autor je historik, a akokoľvek by sa mohli niektoré veci zdať až neuveriteľné, autor píše len o tom, k čomu má hodnoverné materiály. Ako sám uvádza, pre knihu z nich mohol použiť len časť, pretože veľa toho musel zanechať v Rusku. Tu pridám ešte jednu vetu z úvodu knihy: „Pre toho, čo to nezažil a nevidel, sa musí zdať všetko, čo je v tejto knihe, ako výron fantázie posadnutého besnotou.“

Autor uvádza, že sa chcel vyhnúť teoretickým otázkam, no niečo na vysvetlenie tejto neuveriteľnej beštiality predsa len musel uviesť. Projekt hlavného orgánu teroru Čeky vznikol už 7. decembra 1917 na základe „skúseností“ predošlých revolúcií a Leninovho predpokladu, že postačí 200 – 300 buržujov pripraviť o život a začne sa rozvíjať nový svet. A už 18. októbra 1918 komunistická strana sama musela priznať, že moc Čeky vystriedala moc soviетov. Trockij zase v knihe „Základy myšlienky teroru“, ktorá sa dá označiť aj ako chválospev neľudskosti, píše: „Nepriateľ sa musí urobiť bezmocným, čo vo vojne znamená – zničenie“. V orgáne Čeky „Červený meč“ sa píše: „Pre nás neexistujú a nesmú existovať žiadne zákony morálky a ľudskosti. To sú len výmysly buržoázie na vykorisťovanie nižších tried.“ Pre nich neexistovali nijaké „mŕtve“ zákoníky, všetko riadi skúsenosť revolúcie a svedomie. Čeka je neľútostná justícia, ktorá nesúdi, ale ničí protivníka. Ako Peters povedal v roku 1918: „Čeka sa riadi len svedomím a žiadnym právom a justíciou“. A práve na základe tejto „novej morálky“, už bez buržoáznych predsudkov, nastalo zotročenie ľudí, aké v histórii neexistovalo. Čekista Lacie v Pravde 25. decembra 1918 píše: „Výsluch sa nevedie podľa dôkazov, či obvinený bojoval slovom alebo činom proti sovietskej moci. Prvá otázka je na jeho pôvod, zdelanie a povolanie. Toto rozhoduje o jeho osude“. A skutočnú korunu tomuto dialektickému materializmu nasadil v Pravde moskovský robotník Miškin: „Načo všetky tie otázky? Stačí zísť do kuchyne obžalovaného a pozrieť do jeho hmcov – ak tam má mäso, je to nepriateľ ľudu! Takže – k múru!“ Tu si autor neodpustil štipľavú poznámku, že toto by momentálne stálo život hlavne komunistických funkcionárov, pretože iní už vtedy mäso veľmi nemali...

Jednoducho, vyvolala sa taká psychóza, že trest smrti bol zavedený takrečeno na mieste „činu“, bez akýchkoľvek rozsudkov. Nastala doby luzy a sadistov. Nejaký čekista v Tbilisi dokonca písal básničky, v ktorých ospevoval zvuk praskajúcich kostí... Dokonca aj jeden starý bolševik, Olminskij, si povzdychol, že to už ani nie je teror, ale svojvoľné masové vraždenie, keď poukázal na to, že jeden šestnásťročný mladík, zlodaj a lupič má právo ľubovoľne strieľať ľudí. Autor píše, že len sadisti, šialenci a vyobcované elementy, vedené lakomosťou a panovačnosťou dokážu robiť takéto krvavé zločiny. V tejto atmosfére krvavých orgií, aká tu vládne už 5 rokov, aj úplne zdravá morálka musí ochorieť.

Kniha je rozdelená na sedem kapitol. Nebudem každú rozoberať, myslím, že na opísanie tej hrôzy postačí malý výber. Upozorňujem, že veľmi malý výber. Prvé tri kapitoly vytrátujú najväčšie množstvá popráv. Autor píše, že aj Čeka vydávala zoznamy popravených, najmä keď chcela oboznámiť verejnosť s popravami rukojemníkov za atentáty na bolševických funkcionárov. No tieto ani zďaleka nezodpovedali skutočnosti. Po atentáte na komisára Urického podľa Týždenníka Čeky bolo popravených 500 rukojemníkov. No podľa svedkov iba v Petrohrade bolo popravených najmenej 1 300 ľudí, v Kronštade iba za jednu noc 400 ľudí, ktorých postrieliť nad pripravenou jamou. V Moskve popravovali hlavne cárskych ministrov, dôstojníkov, popov, študentov. M. P. Arcybašev udáva počet týchto popravených cez 500. Po atentáte na Lenina sa zatýkanie

O knihe Sergeja P. Melgunova Červený teror v Rusku 1918–1923

a potom popravy rozbehli do celého Ruska, aj do tých najmenších osád. Pravidelne boli zatýkané a potom popravené aj manželky a deti „nepriateľov ľudu“. Veľmi obľúbené u čekistov boli popravy detí pred rodičmi a naopak. Postrieľané ženy s dojčatami bol celkom bežný prípad. Vynikal v tom istý Kedrov, ktorý si do moskovského väzenia Butyrki nechal poslať húfy 8 až 14 ročných „špiónov“, ktorých vlastnoručne strieľal.

Projekt „Červeného teroru“ však nevznikol až po atentátoch, ako to chcela na Západe prezentovať bolševická propaganda, ale už hneď v decembri 1917 a aj pred atentátmi sa už popravovalo v takých číslach ako po nich. (Atentát na Urického bol 17. augusta 1918.) Ako absolútne nechutný čierny humor sa dočítame, že bolševici dokonca dvakrát (v roku 1917 a potom vo februári 1920) zrušili trest smrti! Ale každý takýto výnos znamenal neuveriteľne krvavé noci pred tým, tak ako keď sa občas čakalo na vyhlásenie amnestie a vtedy čekisti popravovali hromadne takmer všetko, čo bolo vo väzniciach. Teror sa zmenil jednoducho na ľudské jatky. Presne podľa Lenina, ktorý povedal, že pokojne môže skapať aj 90% Rusov, keď sa aspoň 10% dožije svetovej revolúcie. Za zabitého komunistu sa požadovalo stovky popravených, za komisára tisicky a desaťtisicky životov týchto „parazitov“. V tretej kapitole uvádza Melgunov najväčšie známe počty podľa jednotlivých rokov. Táto kapitola má vyše 80 strán a na každej strane sa to hmýri desiatkami, stovkami a tisíckami popravených. Na pokojné zhromaždenie vyrukovali ozbrojenci s puškami a guľometmi, námomíci aj s ručnými granátmi. Na mieste zostalo viac ako 2 000 mŕtvych. No to nebolo všetko. Veľkú časť robotníkov zatkli a časť umiestnili aj na lode. Na telegrafickú otázku čo s väzňami, dostali z Moskvy od Trockého odpoveď, že „nemilosrdne potrestať“. Tí, čo boli vnútri vo väzeniach, tí boli nemilosrdne postrieľaní, tí čo boli na lodiach, boli s uviazaným kameňom na krku pohádzaní do Volgy. Tých čo boli postrieľaní vo väzení Čeka ledva stihla riadne vyvážať na cintoríny, až musel komandant vydať príkaz, že kto bude po ceste z nákladniakov strácať mŕtvolu, bude tiež zastrelený. No keďže Čeka nechcela, aby jej prischlo, že strieľala robotníkov, po pár dňoch, keď im to svilo sa rozbehli komisári do mesta a pozatýkali majiteľov domov, obchodníkov a rôznych „buržujov“, ktorých potom tiež postrieľali. Celkove prišlo v marci v Astrachani o život viac ako 4 000 ľudí. Podobne to bolo s roľníkmi. Pri povstaní v Tomsku v roku 1920 bolo popravených viac ako 5 000 ľudí, v gubernii Ufa viac ako 25 000. Také, kde bolo postrieľaných len zopár desiatok či stoviek roľníkov už si človek po prečítaní knihy ani nezapamätá. A čo sa udialo na Kry-

me v roku 1921, ktorý vtedy dostal názov „Všeruský cintorín“, to sa už vymyká bežnej predstavivosti. Celkový počet obetí sa odhaduje na 150 000. Popravy, ktoré o. i. rozpútal aj nám známy Béla Kun, trvali mesiace. Len v prvú noc v Simferopole bolo 1 800 obetí, vo Feodosii 420, v Kerči 1 300... Tieto masové popravy mali aj svoje nevýhody. Keďže naraz sa popravovalo v menších množstvách – napr. vo Feodosii vozili v noci na „popravisko“ dávky po 60 ľudí, občas sa podarilo predsa len niekomu, aj keď poranenému, ujsť. Obyvatelia blízkych končín preto radšej opúšťali svoje domy nielen pre neznesiteľné zvuky, ktoré museli počúvať každú noc, ale aj preto, že ak by im taký ranený zabúchal na dvere, báli sa, že by museli byť k tomu chudákovi nemilosrdní, aby potom nepopravili aj ich s celou rodinou... Aj z takýchto situácií začalo kvitnúť udavačstvo, pretože každý, kto

O knihe Sergeja P. Melgunova

neoznámil čokoľvek komunistom, bol ihneď obvinený z kontrarevolúcie a mohol byť zastrelený. Celý národ sa musel stať agentom Čeky. A potom sa čudujeme, prečo komunistické detičky sa dodnes hrdia udavačstvom. Veď oni sú len na strane pokroku a „svedomia“, tak boli vychovávaní aj vo svojej rodine. Na záver III. kapitoly sa autor pokúša o kvalifikovaný odhad obetí červeného teroru tých rokov a vychádza mu 1 a pol milióna mŕtvych ročne! O podobnú štatistiku, ale členenú podľa povolani sa pokúšal aj britský profesor Sarolea, na ktorej je najpozoruhodnejšie vysoké percento povraždených robotníkov a roľníkov, pre ktorých blaho sa toto všetko dialo. Poznnamenávam, že toto všetko boli údaje iba do roku 1923. No červený teror nehatene pokračoval ďalej.

Samozrejme, že autor nemohol vynechať ani prípady nepredstiteľného mučenia, ktoré bolo organickou zločkou červeného teroru. Nuž ale keď sa spodina, huckaná pár nenávisťnými intelektuálkmi utrhne z reťaze, ináč to ani nemohlo vyzeráť. Takýto rozsah mučenia, aký zaviedli bolševici, nemá obdobu v ľudských dejinách. Z toho, čo je uvedené v knihe, tu uvediem iba ilustratívny zlomok. Také veci, ako vytrhávajú nechtov, plameň pod genitáliami či polievanie vodou v mraze to bol len ľahký úvod. Boli špeciálne mučiace pomôcky ako rukavice s klincami, opasky na sťahovanie lebky alebo hoci aj len obyčajné dosky, na ktoré sa odsúdenci pribli a postupne zasúvali do vysokých pecí. Keď bielogvardejci na chvíľu oslobodili Kyjev, vykopali jeden z hromadných hrobov, ktorými bolo posiate celé Rusko. Našli tam mŕtvolu s rozmliaždenými hlavami na kašu. Niektoré hlavy neboli odrezané, ale odtrhnuté. Rozpárané bruchá, odrezané časti tiel či vypichnuté oči prestriedané hlbokými ranami. Niektorým mŕtvolám chýbal jazyk, iné mali naopak v ústach ešte hlinu, takže boli pochovaní za živa. Jednu ženu našli zviazanú spolu s jej 8 ročnou dcérou prederavenou guľkami. Bol tam aj kríž, na ktorý pribili jedného dôstojníka. V jednej časti „cintorína“ boli iba samé ruky a nohy...

Ale aj Červená armáda sa celkove chovala rovnako brutálne a zločinecky ako Čeka. Samozrejme, už vtedy kvitol proletársky internacionalizmus, dnes by sme to nazvali multikulturalizmus, a najkrutejšie sa správali útvary, kde boli medzinárodné jednotky. Čínski súdruhovia mali v obľube priviazať odsúdencu ku kolu, na brucho mu upevnili hrubú rúru do ktorej dali krysy a na druhom konci podpálili oheň, takže krysy sa išli prehrýzť cez telo. Jeden černoch z Moskvy, Johnston, zase zaživa sťahoval ľudom kožu len svojimi holými rukami.

Na záver tohto kabinetu hrôzy iba opíšem, ako vyzerali popravy na nákladnej lodi „Truwor“: „Jeden námorník z okienka prečítal meno odsúdeného. Ten musel prejsť cez celú palubu, lemovanú červenoarmejcami na „súdne miesto“. Tam ho zo všetkých strán obkľúčili, strhali mu šaty a zviazali

ruky a nohy. Potom začali muky: uši, nos, pery, často aj genitálie a ruky mu poodrezovali a potom ho hodili do vody. Vedrom rýchle spláchlí krv, a išiel ďalší...“ Tu si dovoľím jednu otázku na našu cirkevnú vrchnosť – nebojte sa, nijakú morálnu, ale čisto teologickú: úprimne mi odpovedzte, myslíte si, že v pekle môže byť ešte horšie?

Ale autor sa nevenuje iba štatistike, situácii vo väzniciach a samotným hrôzam popráv, z knihy sa dozvieme aj to, čo to boli za charaktery, ktoré tvorili nielen jadro Čeky ale aj radové členstvo. Nakoniec, aj my ich dobre poznáme. Alebo prečo sa odsúdenci museli vyzliecť donaha – pretože ich šatstvo si podelili kati a ako evidentne fajnoví ľudia nechceli tam mať dierky či krvavé škvmy. Samozrejme, že už vtedy sa odhaľovali sprisahanecké centrá, robili sa provokácie ako odsúdiť nevinných – tak ako počas celého trvania tohto najkrvavejšieho režimu

ľudských dejín.

Keďže gulagy vtedy iba začínali, nevenuje sa im ešte tak dôkladne ako trebárs Solženicyn. Ale aj to, čo tam píše o nich stojí za to. Napríklad sa dozvieme, že v archangelskom tábore z pôvodných 5 000 internovaných žilo v roku 1922 už iba 1 500 ľudí. V Tagansku zomrelo 40% internovaných od hladu. Jeden utečenec opisuje „polievku“ vo Vjatke: jedna rozkladajúca sa konská hlava, kde v tmavej tekutina plávali kúsky kože a hlien a medzitým neošúpané zemiaky. V tábore Cholmogory boli zase také zvyky, že veliteľ začlenil všetkých väzňov do skupiniek po 10 a ak sa jeden z tej skupiny niečím previnil, zastreliť všetkých desiatich. Súdruh Kalinčenko zase oslavoval svoje narodeniny tak, že si z osadenstva nechal vybrať troch najtučnejších buržujov a tých vlastnoručne zastreliť. V Petrohrade v roku 1920 súdruh náčelník usporiadal dokonca „ženskú polovačku“. V noci si vybral asi 20 žien, ktoré sa museli vyzliecť donaha, tie naložili na nákladniak a vyviezli na pole za mesto. Potom vyhlásil „preteký“ s tým, že víťazke venuje život. Po „dosťochoch“ nechal všetky zastreliť.

Na záver sa treba aspoň stručne zmieniť o tom, ako tento červený teror zasiahol nás. Udalosti z júna 1919, keď z iniciatívy Bélu Kuna tu bola vyhlásená „Slovenská republika rád“ by sa dali označiť ešte len za také dotyky s bolševizmom, hoci aj za ten krátky čas tu zahynulo pár stoviek ľudí, z toho pár desiatok bolo umučených, aj nejaké rozrezané bruchá sa našli. No ozajstný prienik červeného teroru tu nastal pred augustom r. 1944, keď u nás vysadili sovietskych komisárov na sabotážne účely. Áno tých, ktorí už mali za sebou tisicky povraždených a umučených, odrezávanie nosov či vylupovanie očí – veď iných Stalin ani nemal, tí už boli dávno mŕtvi alebo v gulagoch. Pokiaľ sa Gottwald vyhrážal, že sa chodia učiť do Moskvy, ako kapitalistom vykŕútiť krky, tak toto boli ich učiteľia, ozajstní „machri“ vo svojom obore. Aj keď neskôr sa aj Gottwaldova mládež niečomu priučila, stále to nemalo tú správnu razanciu a kvalitu. Keď čítame u Melgunova, ako bolo po procese s Tagancevom v Petrohrade postrieľaných asi 50 ľudí, ako si museli vykopať hrob a vyzliecť sa a potom ich postrieľali a zasypali – aj mŕtvych aj ranených a keď čítame výpoveď kňaza Jozefa Pössa ako vystrieľali partizáni dedinu Sklené, alebo ako popisuje Jozef Nemčok vraždenie v Sklabini – je to ako cez kopirák, vrátane vyzliekania sa „odsúdených“. A boli aj ďalšie dediny a ďalšie, len tak svojvoľne postrieľané desiatky a stovky nevinných ľudí, lebo partizánom, tak ako ich veľkým sovietskym vzorom, sa zachcelo krvi a hlavne ukázať sa, akí sú oni geroji pred neozbrojenými pokorenými ľuďmi. A presne ako ich vzory, nevraždili kvôli nejakým prečinom, ale kvôli pôvodu a názoru. Aj pre nich bol zákon buržoázny prežitok. Ale keď Nemci robili represálie za ich výčiny, vtedy sa skrývali po lesoch. Veľmi dobrá sumarizácia týchto

„hrdinstiev“ je v knihe Petra Podolského „Povstanie roku 1944 – Bolo národné, slávne, užitočné?“ A že komunisti sú ľudia skutočne zvláštneho razenia, najmä čo sa morálky týka, o tom svedčí aj to, že si tieto udalosti dokázali vydupať ako štátny sviatok. V knihe spomienok na gulag od Jacquesa Rossiho „Útržky životov“ si môžeme prečítať prišernú scénku z Litvy, ako komunistický dôstojník za zvukov harmoniky donútil tancovať matku, syna a dcéru pri zohavenej mŕtvoľe ich otca, ktorú im doviezol ukázať. Asi takú nejakú predstavu o sviatku majú aj naši komunisti, aby sme si aj my zaoslavovali a zatancovali na hroboch svojich blízkych...

Druhá veľká vlna „čekistov“ (v tom čase premenovaných z NKVD na MVD) k nám prišla v roku 1949. Sovietski agenti tu prirodzene boli už od roku 1945, tak ako poradcovia v armáde, no v októbri 1949 sem prišli dvaja oficiálni poradcovia pre bezpečnosť, tavárišči Makarov a Lichačov, a neskôr ďalší. Bola to rovnaká svoloč ako ich predchodcovia, no mali trochu delikátnejšie úlohy. Okrem organizovania politických procesov reorganizovali o. i. aj režim vo väzniciach a pri výsluchoch, čo neskôr poriadne pocítili naši politickí väzni. Postupne tu zaviedli všetky ukrutnosti, ktoré spomínal aj Melgunov vo svojej knihe. Fyzické násilie pri výsluchoch vystupňovali do trýznenia a zavádzali aj overené sovietske novoty – nepretržité nočné výsluchy, zákaz sedenia v cele, neustále pochodovania, prerušovanie spánku či ruky na deke... Nenormálne pomery vnášali aj do pracovných vzťahov, a tak ako spomína český historik Karel Kaplan, aj medzi samotnými eštebákmi zavládli postupne intrigy a zákony džungle. Takže aj naše väznice dospeli v 50. rokoch do stavu, že pobyt v nich bol v podstate dlhodobé mučenie. Zavádzali dokonca aj také veci, dávno odskúšané „odborníkmi“ na dialektický materializmus, že príbuzným zatajovali miesta pobytu odsúdených a dátumy ich popráv. Žiadne posledné zbohom, ani len telo na pohreb nevydali. Napríklad pani Margite Zimanovej, aktívnej členke PV ZPKO, vydali listy, ktoré 27. marca 1953 písal jej otec pred popravou, len teraz nedávno, 23. mája 2017! Takto vyzerá ozajstný pokrokový humanizmus v praxi... Nuž politici I. SR dobre vedeli, prečo zakázali komunistickú stranu, a to ešte predtým, ako sa slovenskí vojaci vracali z frontu a popisovali nepredstavitelné zločiny červených komisárov, ako napríklad pivnice zapratané do dvojmetrovej výšky mŕtvolami. Hlavne preto im všelijaké komunistické a eštebácke detičky dnes nevedia prísť na meno.

Knihu končí Melgunov melancholicky, keď konštatuje, že všade zavládlo mŕtvolo ticho. „Už sa neobjíme smrti, ktorá sa stala našim druhým životom, už nás nestrasie pach krvi, veď celá naša atmosféra je plná krvi. Už nami neotrasie ani pohľad na nekonečné zástupy ľudí odvádzaných na smrť, keď už sme videli smrteľné krčie detí pozabíjaných na ulici, hory zmrazených tiel teroristickým šialenstvom a sami sme stáli na pokraji hrobu. Už sme si zvykli, preto krajina mlčí pred triumfujúcou tvárou smrti. Telesne dokázalo Rusko prežiť tieto prišerné roky – ale jeho duša je mŕtva. My mlčíme, ale namiesto nás prehovrájú svoju rečou mŕtvi vo saratovskej kotline, z mučiami Charkova, Kauka-zu, z tábora smrti Cholmogory...

Nie, mŕtvi nemlčia!“ Zostala už iba otázka, ako tento červený teror, ktorý sa preniesol aj k nám, ako ten vplýval a vplýva na našu dušu. Či táto beznádej zo záveru knihy sa preniesla aj k nám? Ako sme na tom my, keď komunistických pohrobkov máme dokonca v štátnych službách? Keď pohraničiar najnovšie oslavujú vraždy ľudí utekajúcich za slobodou? Keď tí, čo 40 rokov falšovali históriu, ju falšujú naďalej, a to dokonca v štátom platených ústavoch? Keď sa opäť prijímajú zákony na odstránenie slobody slova? Keď sa stále nevyšetrujú brutálne vraždy kňazov ešte z nedávnych 80. rokov? A koľko ulíc po celom Slovensku je ešte stále pomenovaných po komunistických zločincoch a kolaborantoch? Alebo je ešte naša duša v kóme a nevieme ako ju prebrať?

Kedy sa oslobodíme spod červenej čizmy? Pretože – ani naši mŕtvi nemlčia!

JÁN LITECKÝ ŠVEDA

(Pokračovanie z predchádzajúceho čísla)

Simplifikujúce paralely Hlinkovej gardy s talianskou fašistickou milíciou iba potvrdzovali naivný pohľad cirkevných predstaviteľov na túto polovojenskú formáciu, ktorú ešte vnímali pôvodnou, no už anachronickou a po roku 1938 dávno nepatričnou prvorrepublikovou spolkovou optikou. Fašizmus bol pre katolícky klérus predovšetkým záchrancom Talianska pred hrozbou bolševizmu. Hoci viacerí kňazi už v roku 1939 cháпали omnoho väčšiu hrozbu nemeckého národného socializmu pre katolicizmus, stále neverili, že by vo vnútri ľudáckeho hnutia nastal otvorený vnútorný boj medzi umierneným katolíckym tradicionalizmom a nepočetnými, no o to radikálnejšími slovenskými národnými socialistami. Neboli schopní, či skôr nechceli pochopiť nové fundamenty Hlinkovej gardy, ktorá už nebola obyčajným ľudáckym spolkom akými boli Rodobrana, Slovenský Orol alebo Ústredie slovenských katolíckych skautov. Neverili, že pod menom Andreja Hlinku sa môže zrodiť politické vojsko, ktoré sa odváži kritizovať pozície katolíckeho kléru v ľudáckom hnutí a s obdivom bude vzhliadať k novopohanským nemeckým nacistickým vzorom, napodobovať ich a snažiť sa zavádzať ich do praxe slovenského politického i spoločenského života. Rovnako v druhej polovici roku 1939 ešte nemohli vedieť ani o plánoch nacistov s HG, ktoré sa neskôr pokúšal uviesť do života jej nemecký poradca SS-Obersturmbannführer Viktor Nageler. A tak biskup J. Vojtaššák, či skôr horlivý propagandistický pisateľ pod jeho menom, vo svojom vianočnom posolstve gardistom z roku 1939 vykreslil ideálneho príslušníka HG, ktorý mal byť stelesnením a spojením vybraných najvyšších mravných cností, ktorý by na základe týchto svojich bytostných vlastností získal oprávnenie na zodpovedné úlohy očisty, dozoru a ochrany národa a vlasti: „Slovenský gardista narodil sa vo veľkej trme-vrme. A narodil sa preto, aby uprostred trmy-vrmy strážil mravný a spoločenský poriadok svojej domoviny, čiže vlasti, a nedopusť pokútnych pytlíakov škodiť akejkolvek dobrej národnej veci. Slovenský gardista predstavuje vybraného muža, ani nie na toľko telesne a na vonkajšok zdatného, ako mravne, duševne šľachetného a vyrovnaného, muža, o ktorom z akéhokolvek ohľadu alebo stanoviska platí prívlastok, že je mužom poctivým. Taliansko bude raz musieť s veľkou pietou spomínať si fašistickú dobu Mussoliniho, lebo on disciplínou a prevychovanosťou svojich čiernych gárd fašistických nielen zachránil svoj taliansky národ, ale pozdvihol malé a dakedy zosmiešňované Taliansko do radu obávaných veľmocí, vzbudzujúcich rešpekt. I na našom Slovensku Hlinkove gardy čaká veľká národná úloha a práca. Hlinkova garda je, povedal by som, dobre zriadeným vojskom pre vnútrozemie slovenské, je národnou domobranou“.

Prvý hlavný veliteľ HG Karol Sidor, ktorému na pôsobenie v tejto funkcii zostával necelý mesiac, menoval prvých duchovných pre HG a jej organizačné zložky v polovici februára 1939. Hlavným duchovným HG sa stal bratislavský kanonik K. Körper. Jeho formálne menovanie za náčelníka duchovnej správy HG však môžeme datovať ešte do počiatočného obdobia zrodu tejto polovojenskej organizácie, keď bola dňa 28. októbra 1938 schválená predsedom slovenskej autonómnej vlády J. Tisom prvá

Organizačná sústava HG. Ďalšími zamestnancami (tzv. duchovnými vodcami) Hlavnej duchovnej správy HG, ktorá vznikla v rovnakom období v Bratislave, boli po súhlase trnavského ordinariátu (biskupského úradu) K. Sidorom menovaní Jozef Hlavatý (zástupca hlavného duchovného HG), Alexej Izakovič (Hlinkova mládež – HM), Dr. Michal Salatňay, prof. Stanislav Weiss Nägel (Akademická Hlinkova garda – AHG). Pre gardistov – evanjelikov a.v. bol menovaný do Hlavnej duchovnej správy HG bratislavský evanjelický farár a Körperov osobný priateľ Dr. Ladislav Jurkovič, ktorý zároveň zastával funkciu zástupcu hlavného duchovného HG. Ďalších duchovných vodcov HG menoval nový hlavný veliteľ HG

VOJTECH KÁRPÁTY

VAE VICTIS!

zo života Dr. Karola Körpera

Alexander Mach 3. júna 1939. Referentom duchovnej obnovy členstva HG pre územie celého Slovenska sa stal Štefan Polóni. Za okresných duchovných vodcov boli František Jankovič (Banská Štiavnica), František Štefanec (Modra), Dr. Cyril Dudáš (Nové Mesto nad Váhom), Jozef Jánoš (Trnava) a Dr. Vojtech Bucko (Bratislava – okolie).

Duchovnú správu HG teda tvorili hlavný duchovní a jeho dvaja zástupcovia pre katolíkov a evanjelikov a traja zboroví duchovní pre HG, HM a AHG, ktorí mali svojich zástupcov pre evanjelickú konfesiu. Evanjelickým zborovým duchovným vodcom pre HM a AHG sa stal Dr. Emil Boleslav Lukáč. Duchovná správa HG sa ďalej teritoriálne delila na zbor duchovných pre oddelenia, oblasti, okresy a miesta, teda kopírovala vtedajšiu územno-organizačné členenie HG. Hlavná duchovná správa patrila do veliteľského štábu HG a na začiatku bola pričlenená k jej ústrednému vedeniu. Každý člen gardistickej duchovnej správy mal mať primeranú dôstojnícku hodnosť. Hlavným poslaním duchovných HG bola predovšetkým mravno-náboženská výchova dôstojníkov, poddôstojníkov i radových gardistov v zásadách dvoch hlavných uznaných kresťanských konfesií členov HG. V rámci a limitoch svojho poslania a kompetencií mala Duchovná správa HG „povinnosť primerane zakročiť, keby sa v Hlinkovej garde alebo u jednotlivých jej členov porušoval jej kresťanský duch a ohrozoval náboženský základ. Z toho nasleduje, že pri ustáľovaní mravno-náboženskej kvalifikácie jednotlivcov nebude obídená mienka duchovnej správy“. V júni 1939 sa na chate pod Vyhnátovou pri Banskej Bystrici uskutočnil prvý kurz pre duchovných HG a HM, ktorého iniciátormi a hlavnými sponzormi boli hlavný veliteľ HG A. Mach a náčelník Hlavného štábu HG Karol Murgaš. Kurzu sa zúčastnili kňazi z celého Slovenska a predovšetkým bratislavskí bohoslovci, ktorým okrem K. Körpera prednášali také osobnosti akými bezpochyby boli profesor náboženstva a cirkevnej hudby, dlhoročný skautský spolupracovník a zástupca hlavného duchovného HG Ján Hlavatý, jezuita Valér Aurel Zavarský či Msgr. Richter. Medzi lektormi kurzu nechýbal ani zborový vodca HM Alojz Macek. Za riaditeľa tohto desaťdňového kurzu

bol menovaný prof. J. Jalovecký, vedúcim sa stal prefekt M. Fidlus a hospodárske záležitosti mal na starosti prefekt bratislavského kňazského seminára (1937 – 1939) Ján Dechet, ktorý sa neskôr smutne preslávil ako symbol kolaborácie katolíckeho kléru s komunistickou mocou v päťdesiatych rokoch minulého storočia. Na začiatku kurzu bola táto bývalá sokolská chata vysvätená a v priestoroch jedálne bola zriadená dočasná kaplnka. Deň sa začínal rannými chválami a polhodinovým rozjímaním, po ktorom nasledovala účasť na omši. Počas kurzu boli na chate odslúžené dve latinské, jedna slovenská omša a dve spievané omše s gregoriánskym chorálom. Deň kurzisti zakončili kompletóriom (posledná modlitba v liturgii hodín), punktami

tencií svojho zástupcu J. Hlavatého, ktorý zvykol vybavovať väčšinu písomnej agendy úradu Hlavnej duchovnej správy HG v Bratislave. Priamo riadil a usmerňoval prácu úradu Duchovnej správy HG a rozhodoval o všetkých jej akciách a podujatiach, ktoré mali za cieľ pozdvihnúť mravno-náboženskú úroveň dôstojníckeho zboru HG a radového členstva tejto polovojenskej ľudáckej formácie a zároveň bol v tejto oblasti priamym poradcom hlavného veliteľa HG. Vo finančných otázkach rozhodoval s konečnou platnosťou o cíelenom a efektívnom využití peňažných prostriedkov a dotácií, poskytnutých Duchovnej správe HG zo štátneho rozpočtu. Kanonik Körper sa o svojom pôsobení vo funkcii hlavného duchovného HG a vzťahu

stretnutie s vtedajším vyslancom nemeckým, ktorého meno už nepoznám. V marcových dňoch 1939 na jednej recepcii, kde tento vyslanec hneď mi vytýkal, že moja novinárska činnosť sa veľmi silne angažovala proti národnému socializmu nemeckému. Priateľstvo s Nemcami ja som nehľadal, ani iní sa u mňa oň neusilovali. Chvalabohu mal som také pôsobisko, cirkevné pole aj vo verejnom živote, kde som sa s nimi ani stýkať nemusel. Bol som len poslancom HSES, žiadnu inú funkciu som nemal. Na výzvu hlavného veliteľa HG organizoval som duchovnú službu HG a v tejto funkcii striedavo s dr. Jurkovičom, evanjelickým farárom, sme mali denne v rozhlase krátke duchovné slová. Inú funkciu v HG som nemal“.

Hlavný duchovný HG Karol Körper v kombinácii reverendy a gardistickej dôstojníckej brigadirky a rukávovej pásky (1940)

(body na nočné rozjímanie) a mariánskym hymnom Salve Regina. Na ideový obsah prednášok si neskôr zaspomínal jeden z lektorov tohto špecializovaného kurzu takto: „Prebrali sa takmer všetky ideové, organizačné a praktické problémy výchovy našej mládeže. Pritom sme si našli čas oboznámiť našich kurzistov i s inými modernými prúdmi cirkevného života, dôležitými pre výchovu mládeže, ako napríklad liturgické hnutie. Vodcovstvo vyskúšalo pohotovosť našich kurzistov praktickými cvičeniami a nočnými poplachmi. Kurzu sa zúčastnilo najmä bohoslovci bratislavskí, ktorí svojimi duchom dokázali, že výchova nášho dorastu je zložená do dobrých, povolaných rúk“.

Vráťme sa však ku kompetenciám a úlohám K. Körpera, ktoré mu vyplývali z funkcie hlavného duchovného HG. Reprezentoval Duchovnú správu HG nielen pred veliteľským zborom HG, ale i pred všetkými štátnymi inštitúciami, politickými stranami, organizáciami a spolkami. Podpisoval všetky rozkazy a nariadenia svojho úradu, pokiaľ to neprenehával v kompe-

k nemeckému národnému socializmu a jeho predstaviteľom vyjadril už 12. júna 1945 pri výsluchu na Oblastnom veliteľstve Národnej bezpečnosti v Bratislave:

„Tento obrat sa javil aj v tom, že v našich radoch nastala roztržka a síce tukovsko-gardistický smer aj naďalej zachovával pôvodný zmysel nemeckej garancie a stal sa púhou asistenciou nemeckého pána, kdežto najmä pôvodný ľudácky smer a poslanci, ktorí neboli pôvodom ľudáci sa postupne odúťavali od nemeckého vplyvu. Toho následok bol, že mňa, ktorý som spolu s evanjelickým farárom Dr. Ladislavom Jurkovičom mal organizovať v HG duchovnú správu ostentatívne aj s mojim kolegom vyhodili z radov HG a od tej doby sme ani neboli členmi HG. Potom ma Dr. Tuka zbavil funkcie vládneho povereníka v rozhlase a nasadil tam ľudí, ktorí nemeckému dirigovaniu lepšie vyhovel, ba keď sa zjavil nemecký beráter v redakciách Slováka a Slovenskej pravdy dali mi vedieť, že moje účinkovanie minimálne je viac nežiadúce. Vtedy som sa rozpačoval na prvé

Okrem náboženských, vieroučných a bohoslužobných otázok sa však K. Körper z pozície svojej funkcie vyjadroval aj k niektorým ďalším okruhom a problémovým javom, vyskytujúcim sa v „štábnej kultúre“ HG a súvisiacim s jej reputáciou a reprezentáciou na verejnosti. V lete 1939 oslovil listom Hlavnú duchovnú správu HG sám hlavný veliteľ HG A. Mach, ktorý si touto priamou cestou vyžiadal jej stanovisko k množiacim sa prípadom hrania gardistických pochodov a pochodových piesní v tanečnej úprave. Tento „nešvár“ sa začal vyskytovať pri rôznych spoločenských podujatiach, plesoch a zábavách po celom Slovensku. Priamy podnet k takémuto nepatričnému upravovaniu pôvodnej pochodovej hudby dali aj jej viaceré rozhlasové nahrávky, ktoré sa šírili aj na gramofónových platniach. Nehrali ich klasické vojenské dychové hudby, ale veľmi často rôzne estrádne a zábavné orchestre rôznej kvality a úrovne. K vojenskej strohosti neprispievali ani speváci ľahkej múzy, predovšetkým František Krištof Veselý ale aj operný spevák Janko Blaho, ktorí sa stali hlavnými interpretmi „odľahčených“ verzií gardistickej pochodovej hudby. Hlavný duchovný HG kanonik K. Körper odpovedal prostredníctvom svojho zástupcu J. Hlavatého osobitným listom, v ktorom zaujal rázne a nekompromisné zamietavé stanovisko:

„Myslím, že je to aj vo verejnosti uznané, že gardistické pochody nikdy nemajú byť použité ako šlágre, tým menej ako hudba k tancu. Je pravda, že niektoré tie skladby nemajú ani gardistickej dôstojnosti, ani slovenskú melódiu. Ale ani tieto menej podarené nesmú byť tanečnou hudbou. To vyžaduje úcta a prestíž [Hlinkovej] gardy. Je to veru pohoršujúce, ako to už i noviny písali, keď pri posvätných alebo hrdinských textoch tancujú a tak tie melódie sprofanizujú. Ale bolo by potrebné zákonne chrániť slovo „gardistický pochod“, aby sa hocikaké nemožné veci nemohli vydávať pod týmto heslom a menom“. Naliehavou praktickou otázkou, ktorá vyvstala na jar 1939 v súvislosti s neustálym personálno-regionálnym rozširovaním Duchovnej správy HG bol spôsob vonkajšieho označenia jej príslušníkov a členov v aktívnej službe. Aj v tejto oblasti sa uplatnil vyslovene konzervatívny prístup, ktorý túto otázku riešil zásadným spôsobom. Kňazov

Duchovnej správy HG neobliekol do gardistickej uniformy, ale ponechal ich v tradičnom stavovskom kňazskom odeve. Hlavný duchovný HG K. Körper o tomto rozhodnutí vydal ešte začiatkom marca 1939 predbežnú úpravu, v ktorej vysvetlil hlavné motivácie, zdôvodnenia a predstrel základné ideové zdôvodnenia tohto rozhodnutia:

„Ohľadom rovnošaty duchovných v HG: my kňazi máme svoju rovnošatu kňazskú, reverendu alebo tmavý oblek s kňazským kolárom. Túto rovnošatu môžu odznaky a hodnosti duchovnej služby HG iba doplniť a nie nahradiť. Naše vystupovanie v duchovnej službe HG musí byť vždy také, aby nezakrývalo ani kňaza, ani gardistu. Na obe funkcie môže byť človek pevným právom hrdý. Pravda, odznaky a hodnosť v duchovnej službe HG na svojej kňazskej šate bude oprávnený iba ten kňaz, ktorého cirkevná vrchnosť funkciou touto poverí. Hlavný veliteľ menuje a Hlavná duchovná správa HG zadelí. Každé neoprávnené nosenie odznakov a hodností kňazskej duchovnej služby HG bude nielen cirkevne vrchnosť, ale aj Hlavná duchovná správa [HG, pozn. V. K.] stíhať práve tak, ako náš šéf politického oddelenia stíha ostatných, ktorí zneužívajú gardistickú uniformu“. V praxi dochádzalo teda ku kombinácii kňazskej reverendy s ďalšími výstrojnými súčasťami gardistickej uniformy, predovšetkým brigádírky a rukávovej pásky HG. Samotný hlavný duchovný HG K. Körper nosil na verejných gardistických, politických a spoločenských podujatiach reverendu s kanonickými insígniami v kombinácii s dôstojníckou gardistickou brigádírkou a dôstojníckou rukávovou páskou HG. Z praxe je známa aj kombinácia uniformy HG a kňazského kolárika (čierna vesta s bielym kolárikom) a na prelome rokov 1939 – 1940 sa počítalo aj s týmto variantom a pre duchovných boli pridelené na uniformy osobitné rozlišovacie odznaky. Popri oceľovosivých golierových výložkách bol v roku 1939 pre duchovných v HG zavedený rukávový rozlišovací znak, ktorý tvoril čierny, oceľovosivo lemovaný kruh s priemerom 3,5cm, v ktorého strede bol zlatý rovnoramenný kríž s rozbiehavými striebornými lúčmi medzi ramenami. Táto nášivka sa mala nosiť na predlaktí pravého rukáva saka a kabátu uniformy HG. Uniformu HG v kombinácii s kňazským kolárom (collare) nosil v rokoch 1939 – 1940 aj samotný hlavný duchovný HG. V uniforme vystupoval na verejnosti už v prvých dňoch roku 1939. Neušlo to pozornosti ani oficiálnemu stranickému periodiku NSDAP Völkischer Beobachter, ktoré vo svojom viedenskom vydaní z 19. januára 1939 prinieslo v reportáži o priebehu slávnostného otvorenia Snemu Slovenskej krajiny z predchádzajúceho dňa referovalo: „Ráno pred otváracím zasadnutím prvého slovenského krajinského snemu sa v Bratislave uskutočnil slávnostný pochod Hlinkových gárd. Zúčastnili sa ho delgácie zo všetkých okresov Slovenska, či už v nových čiernych uniformách alebo v krojoch s páskami Hlinkových gárd, aby v prítomnosti slovenských ministrov zložili prisahu svojmu veliteľovi a vodcovi Karolovi Sidorovi. Ceremoniál viedol monsignor Körper, ktorý mal taktiež na sebe uniformu Hlinkových gárd. Náčelník štábu Hlinkových gárd Murgaš následne odovzdal dôstojníkom Hlinkových gárd prvé čestné dýky“. Aj niektorým ďalším kňazom natoľko učarovala

gardistická uniforma, že nedbali na odporúčanie o prednosti nosenia reverendy alebo kňazského čierneho obleku s bielym kolárom a nosili ju na verejnosti radi a často. Jedným z nich bol zohorský farár Alojz Zemaník, ktorého obdiv nemeckého národného socializmu a oduševnená aktivizácia v posledných mesiacoch druhej československej republiky a prvých mesiacoch Slovenského štátu neušla pozornosti nemeckej Bezpečnostnej služby (Sicherheitsdienst – SD). V decembri 1938 sa s A. Zemanikom stretol pracovník viedenskej SD Lorenz Karbus, ktorý bol od októbra 1938 poradcom náčelníka politického štábu HG Karola Murgaša. V spravodajskom hlásení o tomto stretnutí z 12. decembra 1938 L. Karbus tento kňaza – gardistu, ktorý chcel organizovať „pochod na Bratislavu“, vyhodnotil ako nekompromisného a jednoznačného radikála, ktorý nekriticky vkladal nádeje do priamej nemeckej intervencie: „Farár Z[emaník] je veľmi agilný mladý Slovák, nosí aj uniformu gardy a je príliš slobodomyselný. Čo sa týka jeho postoja, tak za zmienku stojí, že svoju obec [Zohor, pozn. V.K.] nechal prisahať, aby inzultovala bývalého sociálnodemokratického poslanca Dérera, ak by sa v obci objavil. Vyhľadal ma, aby som mu poradil a aby ma požiadal, aby som kompetentné miesta informoval o situácii, ktorá t. č. vládne na západnom Slovensku. Doslova povedal, že tak ako je to momentálne, to už ďalej nejde. Vláda je príliš slabá, aby vyriešila najpodstatnejšie otázky. Najprv ma požiadal o podporu prostredníctvom dostupných prostriedkov a vyhlásil, že obce západného Slovenska sú pripravené vydobýť si svoje právo a slobodu. Zároveň sa dávajú pod ochranu ríše a pri prípadnom zásahu českej armády žiadajú len o podporu“.

Vzhľadom na neskorší osud kanonika K. Körpera v HG vyznievajú zaujímavo jeho úvahy o kritériách pre dôstojnícky zbor a veliteľské kádre HG, ktoré predstrel bona fide na stránkach ľudáckej tlače začiatkom februára 1939. Paradoxné, osudové a v konečnom dôsledku osobne tragicky sa stali predovšetkým z hľadiska konzekvencií, ktoré mali vyplývať z dôsledného uplatnenia jeho teoretických kritérií pri menovaní a potvrdzovaní dôstojníkov HG. Týmto priamymi a praktickými konzekvenciami mala byť rázna a okamžitá očista v radoch dôstojníckeho zboru, spojená nielen s degradáciou a zbavením veliteľských funkcií a dôstojníckych hodností, ale s okamžitým vylúčením všetkých nespohľadlivých gardistických kádrov, usvedčených politických renegátov a karieristov, ktorých politická minulosť bola rovnako pochybná ako ich úprimné vlastenecké a nacionalistické pohnútky a motivácie vstupu do HG. Táto čistka v HG sa však pripravovala a realizovala pod nemeckou taktovkou podľa iných, primárne ideologických kritérií v druhej polovici nasledujúceho roku, keď národno-socialistickí radikáli prešli v rámci zavádzania rozhodnutí z rokovanií v Salzburgu do ofenzívy a Hlinkova garda sa naplno stala doménou pôsobnosti nemeckého poradcu – berátera SS-Obersturmbannführera Viktora Nagelera. V súvislosti s rozkazom hlavného veliteľa HG K. Sidora z 3. februára 1939 o dočasnom zastavení prijímania nových členov do HG a o preverení politickej a mravnej spoľahlivosti všetkých gardistov, predovšetkým v súvislosti s očaká-

vaným menovaním nových dôstojníkov HG predstrel kanonik K. Körper svoju víziu očisty v doteraz spontánne, nekontrolovane a živelne tvorených gardistických radov. Z praxe dobre poznal, že do HG vstupovali od novembra 1938 rôzni pochybní jedinci s ešte pochybnejšou politickou a často i kriminálnou minulosťou. Hlinkovu gardu infiltrovali nielen bývalí agrármici a ďalší niekdajší prívrženci čechoslovakizmu a pražského centralizmu, ale aj bývalí členovia zakázanej komunistickej strany, ktorí to po skončení 2. svetovej vojny interpretovali ako „výzvednú a záškodnú činnosť v tyle nepriateľa“, ktorú údajne vykonávali z poverení ilegálnych komunistických výborov, alebo jednoducho z vlastnej iniciatívy, prameniacej uvedomelého ideologického presvedčenia. Skutočnosť bola však omnoho prozaickejšia. Prvotným motívom bol osobný prospech, pretože ako to priznali aj viacerí komunistickí funkcionári, v rokoch 1938 – 1939 bolo komunistické ilegálne podzemie na Slovensku dezorientované a v rozklade a táto kríza sa ešte viac prehlbovala po podpísaní paktu Ribbentrop – Molotov a následnom obsadení Poľska v septembri 1939. Nezriedka si tak gardistickú uniformu v prvých mesiacoch existencie HG obliekali zo zistných dôvodov očakávania hmotného alebo kariérneho postupu aj ľudia, pre ktorých bol v predchádzajúcich dvadsiatich rokoch ľudácky program cudzí a ich postoj k ideám autonomizmu bol indiferentný, či dokonca paradoxne patrili k priamym, otvoreným a nezriedka i radikálnym a fanatickým odporcom HSEŠ. Komunistom predovšetkým imponoval radikalizmus HG v riešení sociálnych otázok, inšpirujúci sa a vychádzajúci z národno-socialistických ideí zavádzaných do praxe v Nemeckej ríši od roku 1933. Nezriedka práve tieto individua páchali pod záštitou a menom HG rôzne svojvoľné neprístojnosti i kriminálne delikty. Práve pred nimi a ich zhubným pôsobením a demoralizujúcim vplyvom varoval vo svojej výzve po očiste hlavný duchovný HG kanonik K. Körper idealizmom vedenými adresnými a priamymi slovami: „Do HG sa dostali všelijakí ľudia. A je to samozrejmé. Po národnom prevrate od 6. októbra [1938, pozn. V.K.] sa usilovali konjunkturisti poobrať svoje kepeny, ba čo viac, vziať na seba aj ten najbezpečnejší a najčestnejší kepeň: uniformu Hlinkovej gardy. A my sme boli trochu zhovievavejší ako treba. Mysleli sme si, že národ sa zjednocuj, málo nás je, nech je nás teda v tej Garde čím viacej. Ale tiež veľmi mnohí, od dávna zarytí nepriatelia národnej a kresťanskej myšlienky, ktorých skazený duch sa nevie tak ľahko napraviť, pod rúškom Hlinkovej gardy ďalej konajú svoju rozkladnú prácu, robia rozbroj a nepokoje, štvú proti vrchnosti, neúčtivo sa chovajú i k našim starým pracovníkom, vždy verným autonomistom a vôbec neslúžia ku cti ani cirkvi ani národu.“

Každý očakáva, aby sme týchto neprátných ľudí z Gardy vyhodili. A to sa aj stať musí. Garda je stážkyňou národnej cti a pokoja. Garda je nositeľom Hlinkovho ducha. Garda je čestným občianstvom toho najušľachtilejšieho zrna. Gardistickú uniformu nosia naši ministri a poslanci, poprední ľudia nového Slovenska, ako znak duševnej sily a odhodlanosti, čistoty charakteru a obetavej vôle. Táto uniforma nepatrí žiadnemu človekovi, ktorý nemá s Hlinkovým duchom nič do činenia. Tak von s nimi z Gardy!“.

(Pokračovanie v Kultúre čí1/2018)

K 140. výročiu od narodenia

Božieho služobníka biskupa Jána Vojaššáka

Nedávno, 14. 11. 2017, sme si pripomenuli 140. výročie od narodenia Božieho služobníka, biskupa Jána Vojaššáka (14. 11. 1877 v Zákamenom). Pri tejto príležitosti sa uskutočnila v Spišskej kapitule v dňoch 14.-15. novembra vedecká konferencia za účasti popredných historikov a cirkevných osobností, aby prezentovali svoje najnovšie poznatky v súvislosti s procesom blahorečenia mučenika, vo svetle aj niektorých novoobjavených historických dokumentov. Z Ríma prišiel aj náš významný duchovný otec Jozef kardinál Tomko, ktorý celebraval za pána biskupa slávnostnú svätú omšu. V homílii vyzdvihol jeho nesmierne zásluhy o vieru, vernosť Svätej stolici, zásluhy o pozdvihnutie vzdelania našej mládeže, výchovu nových kňazov, starostlivosť o siroty, osamelé dievčatá, ako i ďalšie zásluhy, o ktorých sa podrobne píše v mnohých publikáciách.

Väčšina Slovákov dúfala, že proces blahorečenia, ktorý de facto inicioval dnes už svätý Ján Pavol II. v roku 1985 na Levočskej púti, bude zavŕšený ešte za jeho pontifikátu. Som presvedčený, že rozhodujúci dôvod pre blahorečenie malo byť jeho mučenie, prenasledovanie a ponižovanie pre vieru a vernosť Svätej stolici. Sklamanie nastalo, keď nebohý postulátor, biskup Spišskej diecézy Prof. Dr. František Tondra oznámil, že dôvodom predĺženia procesu sú výhrady niektorých historikov židovského pôvodu. Je známe, že proces s tromi biskupmi Jánom Vojaššákom, Michalom Buzalkom a Pavlom Gojdičom, bol zinscenovaný komunistickým totalitným režimom. Jedna zo zapisovateľiek v tomto súdnom procese, pani Ružena Bacigálova mi potvrdila, ako surovo zaobchádzali s obžalovanými, ktorí sa museli učiť priznania a pod nátlakom podpisovať zápisnice. Svedectvo o jeho mučení priniesol hlavne Mons. Viktor Trstenský v knihe Sila viery, sila pravdy a v ďalších jeho publikáciách. Po páde komunizmu v roku 1989 boli všetci biskupi rehabilitovaní. Nastala možnosť publikovať a študovať dokumenty v archívoch, čo bolo predtým umožnené len komunistickým historikom a spolupracovníkom so Štátnou tajnou bezpečnosťou.

V archíve Ústavu pamäti národa som objavil dokumenty, ktoré objasňujú postoj biskupa k prenasledovaným Židom. Bol totiž jeden sporný prípad, lebo chýbal dokument. Alexander Mach v svojich pamätiach tvrdí, že dostal významný list od biskupa Vojaššáka týkajúci sa Židov, ale zatiaľ nebol objavený. Išlo o list, ktorý biskup Vojaššák poslal ministrom vnútra prvej Slovenskej republiky A. Machovi 5. marca 1943 po tom, ako Mach 7. februára 1943 v Ružomberku oznámil, že deportácie Židov, zastavené 20. októbra 1942, sa obnovia. Význam listu bol v tom, že Mach po jeho prečítaní odmietol ob-

novenie deportácií, čím sa zachránilo tisíce Židov. V skutočnosti to nebol list písaný biskupom, ale list nepodpísaných Židov s titulom „Pamätný spis“, bez odosielať, poslaný z obce Obišovce. Spis doniesol do Bratislavy kňaz spišskej diecézy profesor Ladislav Hanus 5. marca 1943, s odkazom od biskupa, aby ministerstvo urobilo rýchlu nápravu. Na základe tohto listu minister vnútra A. Mach si dal predvolať nemeckého veľvyslanca H. E. Ludina, ktorému oznámil: „viac ani jeden Žid (alebo ani jeden vlak) nebude vyvezený, kým nedostaneme spoľahlivé správy o osude už vyvezených Židov...“. Následne biskupi 8. marca 1943 vydali Pastiersky list, v ktorom sa jednoznačne zastali Židov. V kostoloch sa čítal v nedeľu 21. marca 1943 a čítal ho aj prezident Dr. Jozef Tiso, dekan v Bánovciach nad Bebravou.

V archíve ÚPN som našiel tiež list biskupa Vojaššáka Biskupskému ordinariátu v Nitre z 2. apríla 1942, v ktorom sa jednoznačne postavil za vydanie listu od banskobystrického biskupa A. Škrábika „Nech je jasno v otázke židovskej“, poslaného 1. apríla 1942, a to v plnom znení. Vzhľadom na výhrady Machovej cenzúry biskup ho vydal ako diecézny obežník už 15. apríla 1942 a 26. apríla 1942 bol uverejnený v Katolíckych novinách. Konanie biskupa poukazuje na jeho kresťanský súcit s prenasledovanými Židmi a verím, že Kongregácia pre kauzy svätých po oboznámení sa s dokumentmi, konanie Božieho služobníka tiež takto pochopí. Všetky získané dokumenty som odovzdal spišskému biskupstvu a publikoval ich v knihe: Viliam Judák - Stanislav Májek „Svedecká výpoveď Dr. Karola Kmeťku v súdnom procese s Dr. Jozefom Tisom“.

Z významných prác a aktivít, ktoré prispeli k posunu procesu beatifikácie dovoľm si spomenúť aspoň nasledovné: Diecézny biskup Mons. Štefan Sečka vytvoril novú komisiu na doplnenie podkladov, pod vedením vicepostulátora dp. Petra Jurčagu. V roku 2012 sa uskutočnil seminár, z ktorého bol vydaný obšiahly zborník: Ľuboslav Hromjak a kol. „Pohľady na osobnosť biskupa Jána Vojaššáka“, a v roku 2015 vyšla kniha: Ľuboslav Hromjak: „S výrazom lásky trvám – Životopis spišského biskupa Jána Vojaššáka“. Treba si len želať, aby materiály z ostatnej vedeckej konferencie boli čo najskôr spracované, vydané, preložené a zaslané Kongregácii. Je potešiteľné, že hlavne na Spiši, ale i na celom Slovensku sa ľudia modlia a prosia, aby Boží služobník Ján Vojaššák - mučeník bol k úcte vyhlásený za blahoslaveného. To isté platí aj o blahoslavenom Michalovi Buzalkovi, keď tieto prosby boli vznášané a vysielané katolíckymi médiami pri svätých omšiach, z nedávnej Trnavskej Mariánskej novény.

STANISLAV MÁJEK

Už som sa o tom zmienil vo viacerých štúdiách a príspevkoch, ale nezaškodí to súčasnému čitateľovi znovu pripomenúť, že hoci sa kapitola skupinovej existencie autorov slovenskej katolíckej moderny formálne uzavrela rokom 1948, kedy sa začína „polstoročná nadvláda marxistickej ideológie v našej literárnej vede“ (Július Pašteka, *Tvár a tvorba slovenskej katolíckej moderny*, 2002, s. 11), neakceptujúc v plnej miere celú nábožensko-kresťanskú sféru nášho národného, spoločenského, kultúrneho i literárneho života, čím katolícka moderna stráca aj „punc“ oficiálnosti a výsadného postavenia, mnohí jej členovia – či už v domácom exile alebo v emigrácii – zostali verní jej poetologickým a tematickým východiskám, na ktoré nadväzuje i súčasná skupina slovenských katolíckych autorov (Jozef Tóth, Teodor Križka, Michal Chuda, Teofil Klas, Pavol Prikryl, Ján Maršálek, Katarína Džunková či Eva Fordinálová). Uvedené slová možno potvrdiť i nasledovným konštatovaním Antona Laučeka z publikácie „Katolícka moderna“: „Katolícka spirituálna tvorba si našla svojich pokračovateľov. Zatarasenie publikačných možností, šikanovanie a nútená izolácia jej predstaviteľov nedokázali celkom umlčať túto Poéziu, a tak sa v našej literárnej súčasnosti spomínajú mená, ktoré pochodeň katolíckej moderny nesú ďalej: Chuda, Kovalčík, Gombala, Križka, Donovalová-Klenková, Klas...“ (2003, s. 10).

Básnika, prekladateľa (z ruštiny preložil N. Rubcova, M. J. Lermontova, J. Jevtušenka, prekladal i z ukrajinčiny, bulharčiny, macedónčiny i češtiny) a editora MICHALA CHUDU (nar. 13. novembra 1947 v Papíne) tak možno nepochybne zaradiť medzi autorov, ktorí svojou tvorbou celý život zviditeľňujú kresťanské morálne hodnoty. Bývalý redaktor Slovenských pohľadov (1976 – 1988), šéfredaktor vydavateľstva Spolku sv. Vojtecha v Trnave, redaktor vydavateľstva Nové mesto, pôsobiaci istý čas i na ministerstve vnútra (vikariát Ordinariátu OS a OZ SR), uverejnil svoje básnické prvotiny v almanachu „Cesta mladých“ (1968) a knižne debutoval zbierkou „Poľná omša“ (1970). Na webovej stránke Literárneho informačného centra i v „Slovníku slovenských spisovateľov“ (V. Mikula a kol.) sa v stručnej charakteristike jeho tvorby uvádza, že práve spomínaný debut tvorí súbor poetických spomienok na detstvo, rodný kraj a rodičov, zachytávajúc epizódy a atmosféru dedinského života (v prostredí východoslovenskej dediny) v ich emocionálnom vyznení. V debute i v nasledujúcich zbierkach „Bieleť plátno“ (1976), „Biele noci“ (1977), „Živá voda“ (1978), „Štvorlístok“ (1985) a „Tiché svetlo“ (1987) sa prejavuje ako estetický a etický tradicionalista, opierajúci sa o koncept života založený na skrytých kresťanských zásadách dobra, lásky, úcty a životných hodnotách domova i rodiny (Mikula a kol., 2005, s. 242). V nasledujúcom výbere s doplnením nových básní „Láska je dom bez zatvorených dverí“ (1993) a v zbierke „Jablko v dlani“ (1998) už mohol bez obáv formulovať svoju kresťanskú orientáciu. Prierez autorovou tvorbou z obdobia od vydania zbierky „Jablko v dlani“ predstavuje zbierka básní „Som s tebou v slove“ (2010). V recenzii na poslednú menovanú zbierku, ktorá bola publikovaná v prvom čísle Kultúry v roku 2012, som sa okrem iného zmienil, že v rámci Roka kresťanskej kultúry (2010) pribudlo do slovenskej literárnej pokladnice cenné básnické dielo, ktoré svojou myšlienkou výsostne esteticko-eticky rozvíja a upriamuje pozornosť na tradičné hodnoty ľudského bytia, nachádzajúce vlastnú podstatu v najdôležitejšom prameni – v Slove. Zbierka veršov Michala Chuda však väčšou časťou básní a celkovou

ilustračnou bázou, ktorú tvoria reliéfy akademického sochára Antona Gábrika zväčša s cyrilo-metodskou tematikou, predznamenáva a odkazuje na významnú udalosť, ktorá v dejinách nášho národa nemá vážnejšiu konkurenciu. Máme na mysli 1150. výročie príchodu solúnskych bratov Konštantína-Cyrila a Metoda na Veľkú Moravu, ktoré sme si pripomenuli v roku 2013. Zbierka Michala Chuda sa tak stáva (nie len) v horizonte niekoľkých rokov príznačným poetickým dokumentom, pevne ukotveným v rozsiahlom riečisku, ak nie v mori významných diel slovenskej kresťanskej literatúry. V zbierke básní, pozostávajúcej zo štyroch cyklov (Byť, zostať sám sebou; Stigmy času; Slovensko moje a Pod krížom stojím), zostáva autor po celý čas verný najmä ideí Slova a Lásky, inkarnovanej v „živej studničke bez začiatku a konca“ (báseň *Uprostred noci*). Je to Slovo, ktorého „trvalé stigmy lásky“ dosvedčujú, ako veľmi sa dá milovať. I preto je najcennejším prínosom zbierky „Som s tebou v slove“ práve skutočnosť, že to Slovo, o ktorom a pre ktoré básnik skladá svoje verše, je obsahovo, tematicky i motívicky (či už implicitne alebo explicitne) celoplošne vsadené do každej básne. Pretože múdry čitateľ, ktorého na záložke či v doslove zbierky spomína Peter Liba, nie len pochopí a ocení tieto verše, ale si uvedomí to najpodstatnejšie: Vernosť Slovu sa cení v každom čase. Či sú už sú tie časy dobré alebo zlé. Pretože i dnes ten tajomný hlas velí: „Nepadnúť z nôh! / V jasličkách na slame leží sám Boh...“ (báseň *Vstávajte, pastieri...*).

Rád by som touto cestou poprial Michalovi Chudovi ešte pevné zdravie, veľa tvorivých síl a najmä mu v modlitbe vyprosujem Božie požehnanie. Som rád, že som sa s ním osobne mohol stretávať aj na Rade KBS pre vedu, vzdelanie a kultúru. V rozličných diskusiách zväčša zastával to, v čo veril a o čom tvoril. Možno to deklarovať i cez prizmu rozhovoru, ktorý bol publikovaný pred desiatimi rokmi k básnikovej šesťdesiatke v Katolíckych novinách, v ktorom na jednu z otázok odpovedal Michal Chuda takto: „Som presvedčený, že poézia ide ruka v ruku s charakterom človeka. Nemôžem jedno žiť

Jubilant Michal Chuda

POMÔŽ MI, LÁSKA

Dnes v nedeľu na Premenenie Pána
chcel som sa zrazu aj sám premeniť.
Keď budiš ma do neskorého rána,
nemyslím na záplatu ani nič.

Viem, láska nemá roztrhané rúcho,
iba je z nás už trocha zmorená.
Hoci jej zvon v nás zaznie občas hluchou,
predsa mi podlamuje kolená.

Taký som krotký ako na spovedi,
ľútosť mi ticho sadá na slová.
Pomôž mi, láska, pomôž z mojej biedy,
nech sa tvoj plameň vo mne zachová...

a o druhom písať. Rozpoltenosť nemôže viesť k celistvému vnímaniu hodnôt. Pišem jednoducho tak, ako žijem, či lepšie povedané, ako sa usilujem žiť. Báseň len vydáva svedectvo o prežitom. Kedysi som napísal krátku báseň *Svedomie*. Zdá sa mi, že má v tomto smere výpovednú hodnotu: „Hlas vo mne / Moje druhé ja? / Moje prvé ja! / Môj kompas v teréne, / citlivá strelka, / čo ma vedie, / učí ma žiť s ľuďmi. / Svetlo svedomia / (to som ja), / ozvena vesmírneho hlasu, / čistý atóm lásky, / stále bdelé buď mi, / aby som nepoškodil krásu.“

Dovolím si tvrdiť, že básnik Michal Chuda sa snaží toto svoje životné krédo naplniť i dnes. Treba zdôrazniť, že je to veľmi dôležitá úloha. Úloha tých, ktorí boli povolani, aby vdýchlí dušu do vedomia Slovákov 21. storočia, do epochy, na ktorú sa vzťahujú prorocké slová Jána Pavla II., že slzy 20. storočia pripravili pôdu pre novú jar ľudského ducha (Listy PS, č. 18 – 19, 2012, s. 20).

JÁN GALLIK

TVRALÉ STIGMY

Ďaleko som od teba.

Ďaleko som od seba.

Neviem ťa nájsť.

Neviem sa nájsť.

Tajomná bolesť križuje
naše srdcia.

Kríž vtláča do nich
trvalé stigmy.

Trvalé stigmy lásky
nás vedú
údolím slz.

SOM

V RUKÁCH BOŽÍCH

Celý deň prší. Nízke, blízke nebo
sa pod spôsobom vody spája so zemou –
a všetko živé pošibkáva
do nového rastu.

Bolesť zo sucha

Je zažehnaná.

A moje telo spaľuje doposiaľ nepoznaná slabosť.

Blúdi vo mne a nevie, ako von.

Bolesť je trvácnejšia ako dážď.

Spája ma s nebom,

spája ma s krížom,

so svetom.

S každým, aj s nepoznaným bratom.

Večer, keď oblieha ma tma,

v starcovi vedľa postonáva Ježiš.

Potom ho prijímam

aj pod spôsobom chleba.

Prší. Živá prst' duše

ma pošibkáva

do nového rastu.

Som v rukách Božích.

ŤAHAŤ

SVOJU BRÁZDU

Zaplietol som sa jednej noci do snov –
stačilo chcieť a bolo do letu.

Nad lúkou, ticho prekvapenou, rosnou,
precit'oval som túžbu dozretú.

Po lete – áno, iba ruky, vôľa
mohli ma ľahko dvihnúť od zeme –
dlho som zrakom láskal pásy poľa,
mysliac, že práve s otcom orieme.

Pluh zhrdzavel a kone v nenávratne,
len v dlaniach špie mi prúžik od liací.

A nová bolesť do srdca sa zatne,
zatieni pohľad, detsky prosiaci.

Aj zo sna treba odísť v pravej chvíli
a ťahať svoju brázdú životom.
Sen - ornament dní, čo sme menej žili,
podoprie ako vtáčie hniezdo dom...

JOZEF TISO

Pokoj ľuďom dobrej vôle

Niet snáď rodinného krúžku, v ktorom by sa na Vianoce nerozžiaril vianočný stromček a v ktorom by sa neotvorila štedrá ruka, aby svojím pomerom primeraným spôsobom nechcela v podobe nejakého daru preukázať lásku v srdci svojom prechovanú. A je tomu dobre tak; lebo tieto starodávne obyčaje sú najzreteľnejšími tlumočníkmi pravého významu vianočných sviatkov, sviatkov to lásky Božej k ľuďom, ktorá má byť vzorom, ale i obživovateľom lásky človeka k človekovi a sú to sviatky pokoja, tak veľkého, ale i tak hrozne narušeného pokladu ľudstva, že ho Boh prišiel napravovať, aby zdôraznil, že len pomocou božskej vyššej orientácie možno si poklad pokoja získať a zachovať.

Láska a pokoj... či sa nezdajú byť dve slová tieto totožnými, natoľko, že by niekto myslel, že láska nemôže byť bez pokoja a naopak? I keď by sa do istej miery mohla prijať táto, keď i nie totožnosť, tak aspoň úzka príbuznosť, pri tom všetkom pravdou je, že úplná totožnosť dvoch týchto pojmov môže byť len pri božskom a tak ideálnom chápaní oboch príkladov. Len ideálne ponímaná láska vedie k pokoji a len v ideálnej výške založený pokoj môže byť tak hlboký, že hraničí s láskou. Dve slová tieto značia hybné sily človečenstva k najjasnejším méтам svojej životnej dráhy; čokoľvek človečenstvo veľkého a trvalého stvorilo na poli ktoromkoľvek, láska a pokoj museli byť pri tom ako predpoklad, ktorý vytýčil cieľ a dával silu k realizácii. A preto sú nám vianočné sviatky tak milé, preto ich slávi taký človek, ktorý s Kristom inokedy zvláštnych stykov neudržiava, lebo nám znázorňujú prameň takých dvoch všeobecne ľudských pokladov, bez ktorých ľudských života si predstaviť nemožno.

Betlehenské dieťa... milé, útle, tiché... beznárodné, chudobné a pritom s radostným úsmevom na tváričke svojej... je strediskom vianočných sviatkov a tak pozornosti ľudí. Koľkí ľudia myslia na Vianoce na to, že dieťa toto je púhym zjavom svojim hlásateľom, odborným prednášateľom lásky a pokoja, nezbytných to pokladov ľudského života? Od rokov stavia už Praha na Staromestskom námestí Vianočný strom republiky, ktorý si hlavné mesto usiluje každoročne kúzlom vianočných sviatkov ozdobiť. Toho roku prekvapilo nás novou ozdobou: pod vianočný strom postavilo krásny Betlehem, betlehenskú maštálku s milým Ježiškom v jasličkách, s Božskou Matkou a ostatným obvyklým sprievodom. Strom republiky vysvetľovala dosavád' verejná mienka laická púhym napodobňovaním zvyklostí severných národov o oslave slnovratu, akoby nebola chcela nič vedieť o strome vianočnom, o Vianociach Kristových, hoci postavili sa pod strom, stánok dobročinnosti, teda lásky. Toho roku postavili pod strom i Betlehem, aby sa znázorňovalo, že tá betlehemska láska je to, čo dáva svetu pokoja a že z toho betlehemskeho prameňa má byť čerpaná láska na svete, aby bol svet obdarený i pokojom.

Niet na svete pokoja, lebo otrávil, spotvoril svet lásku. Čo všetko nazýva sa dnes láskou a čo všetko zakrýva sa dnes láskou! Jednostranne vzdelávaný rozum ľudský, ktorý sa vyvíňoval bez súčasného cvičenia vôle a zošľacht'ovania srdca, citov, akým cynizmom sa kochal v tom, že niet tej nízkosti, niet tej špatnosti, ktorú by nevedel presunúť na úroveň lásky a takto potom otravoval i v literatúre, v spoločenských stykoch svoje okolie, mýlil verejnú mienku. Zašiel tak ďaleko, že čo by si zasluhovalo verejné pranierovanie, oblieka do tógy kultúry, pokroku, lásky k vlasti; čo by sa malo schovať do tmavých dier ako ošklivá, hnusná zver, v krikľavých

barvách senzačnej, predajnej lásky zaujíma forумы verejnosti. Že niet potom pokoja, toho pravého a stáleho, môže sa kto diviť? Nesobierajú sa z tŕnia fíky ani z bodlače voňavé kvietky...

Vianočné sviatky s betlehenským Jezuliátkom sú svetového významu... celý pospolitosti ľudskej a tiež i každému jednotlivcovi, túžiacemu po pokoji dávajú jasnú radu, aby sa splnenia túžby svojej určite dožiť mohol: „Pestuj v sebe lásku vždy vysokými ideálmi vedenú; nechže predmet lásky tvojej čokoľvek, Boh budiž jej horským prameňom, ktorý ju obživuje a tiež i konečným cieľom, ku ktorému smeruje!“ Pokoj, ten túžený a vrúčne žiadaný, príde potom už samosebou.

Obnova lásky nech je ozvenou na milý vianočný pozdrav: Pokoj ľuďom dobrej vôle...

Bánovské noviny, 1, 1932, č. 11, str. 1

JOZEF TISO

Večný zápas dobra a zla

Nie sú ešte zažehnané bohorúhavé snahy, ktoré naše najpeknejšie kresťanské sviatky na spôsoby všelijakých pohanských mytológií vysvetľujú. Z príležitosti našich sviatkov, keď my kresťania slávime a jubilujeme, rozpínajú sa túto kramári zvlášť po sviatočných číslach svojich novín o tom, ako sú Vianoce napr. len kópiou pohanského obradu slnka atď. No okolnosť táto nebude, lebo nesmie byť sprchou na naše sviatočne-slávnostné city. Ani najmenej neodvrátiť myseľ našu od tých večných právd, ktorých prejavmi sú tie udalosti, ktoré v jednotlivých riadkoch slávime. Áno sú a zostanú nám Vianoce pamiatkou zostupujúceho Boha na zem; sú a zostanú nám vždy milou rozpomienkou na nekonečnú láskavosť Božiu. Vianoce sú sviatkom lásky a preto budia lásku v toľkých srdciach...

Pri tom všetkom ale že z tej úprimnej duše sa pridržíme náboženského obsahu sviatkov našich a tenže nijako zahaliť nedáme, nemôžeme sa ubrániť tomu, aby sme podriadené okolnosti základného obsahu toho-ktorého sviatku nezrovnávali s udalosťami života nášho.

Veď keď si napr. teraz na Vianoce uvážime, že prišiel Kristus na svet nosiac v srdci svojom poklady večného a časného blahobytu národa svojho, a ten národ ho neprijal, z toho národa mu len práve tá chudoba víta, kdežto ostatní postavlia sa rovno proti nemu, že i Herodes, ktorý predsa mohol v ňom nájsť oslávenie mena svojho, postaví sa medzi osnovateľov odboja proti nemu, a keď svoj život s týmto zrovnávame, či nenájdeme v tom, keď i nie odôvodnenie, ale aspoň uspokojujúce vysvetlenie všeličoho?

Večný zápas dobra a zla trvá ďalej. Prejavuje sa i v našom živote. Čím že nás teda môže prekvapiť, že proti dobru našej doby obrátiť sa mnohí? – ešte i takí, ktorí by sťa Heordesovia svoje oslávenie mohli získať pridaním sa do služby dobra? Či smie nás znechutiť, že ešte i vykladatelia Písem, kňazi sa postavili proti dobru? Zápas dobra a zla je večný. Priebeh jeho vždy bude sledovaný tými istými zjavmi, lebo pomer dobra a zla nikdy nemôže ináč byť stanovený, než bol odjakživa.

Jedno je však isté: konečné víťazstvo dobra.

Cez tmavé mrákavy a ťažkú mlhu sa prebýja slnko. Neustane, akoby vedelo, že svetlo ho potrebuje a že bez neho by svet zahynul.

Zasvätili sme život svoj v tomto večnom zápase po boku dobra. Nechže nás teda uspokojuje paralelizmus vo všetkých fázach boja tohto sa ukazujúci. Preto žiadne prekvapenie, žiadne znechutenie. Konečné víťazstvo dobra je isté! Buďme si vedomí, že bez nášho boja národ by zahynul a keď sa pravda naša ťažko prebýja, nesmieme pripustiť, aby pomocou sebeckosti zvíťazilo čo len dočasne zlo.

Slovák, r. 7, 1925, č. 291, str. 6

Nitrianska deklarácia za zachovanie suverenity Slovenskej republiky

(Pokračovanie z 2. strany)

Napriek tomu sme volili cestu spolupráce, porozumenia a rozumného kompromisu. Akceptovali sme politickú požiadavku na vyslanie gesta medzinárodnému spoločenstvu a osamostatnili sme sa cestou prijatia zákona, čiže politickej dohody. Tým sme vytvorili nielen unikátny precedens, ale ukázali sme vysokú úroveň geopolitického myslenia, strategickej predvídavosti aj múdrosti.

Slovensko počas rokov samostatnosti dokázalo to, čomu skeptici a odporcovia suverenity neverili a o čom sme my boli už vtedy presvedčení. Napriek tomu, že cesta bola hrboľatá a ani dnes nie je priamočiara. Naša vlasť sa po získaní suverenity rozvíjala neporovnateľne vyšším tempom ako kedykoľvek predtým. To, čo je podstatné je fakt, že nikomu nechýbajú federálne nadnárodné orgány. Nikto nepotrebuje privilegovanú kastu vo forme federálnych úradníkov. Rovnako ani dnes nikto nepotrebuje federálne nadnárodné orgány EÚ.

Nezáleží na tom, pod akým heslom sa presadzujú nové triky na zvýšenie mocenských zámerov EÚ. Či je to „jadro“, „viac integrácie“, „viac Európy“ alebo čokoľvek iné. Vždy ide a pôjde o dosiahnutie moci hegemonov EÚ a nimi ovládaných nevolených úradníkov. Vždy ide o to, čo sme pred 25 rokmi zrušili a odvtedy to nikomu nechýba – o obnovu pseudofederácie. Vytváranie "jadra" je dokonca priznaním, že EÚ sa rozširovala neuvážene.

V skutočnosti je výsledkom diktát nadnárodných inštitúcií, vnucovanie hodnôt, ktoré sú našim ľuďom cudzie. Diktát vnucovania kvót, vyplývajúcich z chybných a nepremyslených rozhodnutí predstaviteľov cudzích štátov. Dôsledkom je vznik vážnych ohrození bezpečnosti. Medzi nimi ohrozenie občianskymi nepokojmi, aj ohrozenie oveľa vyššou a násilnejšou kriminalitou. Tiež ohrozenie sociálnymi výbuchmi nespokojnosti tých, ktorí stále viac prispievajú a stále menej dostávajú. To všetko za istých predpokladov môže prerásť do občianskych nepokojov, až regionálnych konfliktov.

Tieto reálne, vážne, ale flagrantly ignorované ohrozenia sú dnes priamym dôsledkom väčšej integrácie, vyššej miery hypercentralizácie v rámci EÚ, čiže federalizácie EÚ. Inými slovami, nižšej miery demokracie v dôsledku vyššej miery diktátu, nátlaku a vydierania. Vrátenie špecifických mechanizmov korupcie, priamo vyplývajúcej z nástrojov, ako sú napríklad eurofondy. Preto je v životnom záujme nás všetkých spolupráca a rovnocenné partnerstvo vo výrazne decentralizovanej, menej integrovanej EÚ, ktorá nebude mať ani náznaky prvkov federácie. Je to otázka bytia a nebytia nás, občanov členských štátov a ďalších generácií. Silnú a funkčnú EÚ môžeme dosiahnuť len spojením silných, sebavedomých a rovnocenných partnerov, ktorí ju tvoria. Tími sú

národné štáty ako nositelia suverenity. Nesmieme dovoliť, aby sa naša krajina podriaďovala diktátu rozhodnutí predstaviteľov cudzích štátov o tom, koho si my v našom dome pustíme doslova do našich spální.

Buďme za spoluprácu, podporujme rovnocenné partnerstvo štátov, vítajme priateľstvo európskych národov, vytvárajme platformy na vzájomnú komunikáciu. Ale zároveň odmietnime mechanizmy spôsobujúce diktát, mediálnu manipuláciu a priame potlačanie demokracie v záujme mocenských ambícií hŕstky jednotlivcov a ich lobistov z pozadia. Menej integrácie, menej Európy, žiadna spoločná obrana, žiadny prokurátor, ani minister financií, žiadne jadro. To bude zároveň prejavom rešpektu a úcty k všetkým obetiam nepremyslených, často až hlúpych rozhodnutí politikov v minulosti. Tak vojnovým obetiam rozpútaných konfliktov, ako aj mierovým obetiam násilia a nepokojov. Bez ohľadu na ideológiu, za ktorú obetovali často to najdrahšie. Po dosiahnutí suverenity pre žiadny národ neexistuje vyšší národno-štátny záujem, ako je udržanie a posilňovanie tejto méty, čiže maximálnej možnej miery suverenity.

Pre slobodné národy neexistuje žiadne rozumné zdôvodnenie na odovzdanie ťažko dosiahnutej a obeťami zaplatenej suverenity do rúk nadnárodných mocenských zoskupení. Spolupracovať môžu iba suverénne subjekty, inak je to vzťah nadriadenosti a podriadenosti. Princíp subsidiarity znamená, že suverénna moc pochádza od členských štátov, reprezentovaných svojimi národnými volenými predstaviteľmi, pri zabezpečení vyváženosti pilierov moci. Suverénne štáty v spravodlivom usporiadaní môžu dobrovoľne a pri dodržaní princípov vzájomnej výhodnosti odovzdať časť svojich právomocí, ktorými neohrozujú svoje národno-štátne záujmy. Ale musia si zachovať neodňateľné právo ich kedykoľvek bez sankcionovania aj odobrať späť do svojej právomoci.

Pre prípad zlyhania hazardných integračných zámerov alebo straty ich výhodnosti veľké a konsolidované národy majú mocenské, politické aj finančné možnosti a prostriedky, aby z takých projektov vycúvali bez veľkých strát, ba dokonca výhodne. Naopak, od malých národov sa poslušnosť a spokojnosť môže vynucovať všetkými prostriedkami veľkých. Budúcnosť nám ťažko poskytne ďalšiu možnosť vycúvania z integrovaného „federatívneho“ zväzku dohodou a s pochopením, tentoraz oveľa silnejších „federalistov“, akým sme čelili pred 25 rokmi.

Náš národ nemal šťastie na predvídavých, politicky zreých, strategicke mysliacich a vlasteneckých politikov a štátnikov. Nedajme si preto vnútiť čosi, čo nie je prejavom politickej zodpovednosti, ani vlastenectva, ani strategickej múdrosti našich dnešných politických lídrov. Viac Európy, viac integrácie a s tým súvisiace podporné iniciatívy odovzdávaním suverenity vo

všetkých zásadných tradičných pilieroch moci, budú mať závažné a ťažko zvrátiteľné dôsledky. Je potrebné nekompromisne presadzovať vrátenie a zachovanie mocenských pilierov v suverénnej právomoci národných štátov (bezpečnosť a obrana, legislatíva a vynucovanie práva, financie a dane, migračná ale aj sociálna politika, atď.). To nemá a nebude brániť vytváraniu vzájomne výhodných mnohonárodných dohôd a iniciatív medzi suverénnymi národmi zoskupenými pod výrazne decentralizovanou EÚ. Spoločná obrana EÚ znamená menej bezpečnosti, nie viac. Historicky si práve veľké štátne zoskupenia trúfajú presadzovať záujmy „suverénov“ silovými mocenskými prostriedkami. „Suverénom“ nadnárodného zoskupenia nebudú volení a odvolateľní predstavitelia národa, ktorý neexistuje. „Suverénom“ tak bude nevolená nadnárodná oligarchia.

Je teda povinnosťou nás všetkých povedať jednoznačne nie centralizovanej „federatívnej“ EÚ. V „integrovanej“ EÚ Slovensko nebude mať žiadnu suverenitu, ani územnú zvrchovanosť. Preto nebude potrebovať prezidenta, ani predsedu vlády, ani parlament ako piliere demokracie. Bude stačiť guvernér, ktorý ani nemusí sedieť pri spoločnom stole, pretože bude iba vykonávať písomné príkazy, tak ako súčasný guvernér Národnej banky Slovenska. Presúvanie stále nových kompetencií do bruselskej centrály EÚ znamená faktickú demontáž parlamentnej demokracie a robí parlamentné voľby v jednotlivých členských štátoch prakticky zbytočnými.

My, iniciátori tejto deklarácie všetkých občanov, ktorí používajú zdravý sedliacky rozum, sme normálnymi občanmi svojej vlasti. Ozývame sa preto, lebo sme spolutvorcami našej suverenity. Nie je nám ľahostajné to, čo vidíme z čínov a počúvame z rečí našich ústavných činiteľov. Riešenie je v návrate suverenity, nie v jej odovzdávaní. Treba oveľa menej Európy, podstatne menej integrácie, žiadnu diktatúru. Treba viac vzájomného rešpektu, viac demokracie a preto viac suverenity národným štátom. To žiadame my, ktorí sme pred 25 rokmi vlastným príkladom dokázali, že pre nás má najvyšší národno-štátny záujem Slovenska, čiže najvyššia možná miera suverenity vo forme štátnosti, prednosť aj pred osobnými výhodami, privilégiami a záujmami. Je naša povinnosť chrániť suverenitu Slovenska, aby ju raz naši vnuci nemuseli krvou vybojovať späť od superštátu, ktorého etablovanie sa plazivou hypercentralizáciou a mediálnou manipuláciou stáva hrozbou skutočnosťou.

Bývalí poslanci FZ ČaSFR a spolutvorcovia suverenity Slovenska:

Ing. PAVEL DELINGA, CSc.; Bc. KAMIL M. HAŤAPKA; Akad. mal. VILIAM HORNÁČEK, predseda SSI Korene; Doc. Ing. PAVOL HRIVÍK, CSc.; MUDr. ŠTEFAN PAULOV; Ing. JOZEF ŠEDOVIČ; Ing. PETER ŠVEC, p.s.c., RCDS.

Prejav pri príležitosti 17. novembra, dňa boja za slobodu a demokraciu

Vážení prítomní, vítam vás na pietnej spomienke venovanej obetiam komunistického teroru. Všetkým, ktorí ste túto našu pietnu spomienku poctili svojou účasťou, patrí veľké a úprimné poďakovanie. Poďakovanie od všetkých politických väzňov a ich príbuzných, ktorí vládali prísť a mali viac šťastia ako tí, ktorých mená sú vytesané na tomto pamätníku.

Vám, politickým väzňom a ich príbuzným, ktorí dlhé roky zažívali červený teror a napriek obrovskému utrpeniu dokázali prežiť a zapojiť sa naspäť do života, patrí rovnako vďaka a - úcta. Pretože aj teraz potrebujeme zdravý rozum, skúsenosti a najmä charakter ľudí, ktorí nepodľahli. Či už materiálnym lákadlami, chorým myšlienkami, ale rovnako aj brutálnemu teroru.

Tohto roku uplynulo už 100 rokov od bolševického puču, ktorý si nazvali VOSR. Komunizmus však za tých 100 rokov nemá na svedomí iba viac ako 100 miliónov povraždených nevinných ľudí. Na svedomí má aj morálny úpadok celých národov, keď ľudia, aby vôbec prežili, museli každý deň klamať a to ich poznačilo viac, ako sú ochotní pripustiť. Dodnes je tá latka, ktorú musíme prekročiť pri porušovaní morálnych príkazov, položená veľmi nízko. Rovnako rozkladne poznačil bežných ľudí hrubý materializmus, ktorý sa tu hlásal, paradoxne kombinovaný s mimoriadne neschopnou ekonomikou. To, že z nás za 40 rokov spravili žobrákov Európy je ďalší fakt, ktorý tiež mimoriadne napomáha rozkladu morálky. No a najhoršie na všetkom je, že naši potomkovia Lenina a VOSR postupom času strácajú všetky zábrany a opäť do nás tlačia svoje lži. Lož, nehanebná a hlavne primitívna, je aj naďalej ich jediný spôsob komunikácie s verejnosťou.

Keďže tí inteligentnejší, ktorí si za totalitného režimu zadovážili stranickú knižku, len aby mohli robiť svoju robotu, ich už opustili, opäť vyliezajú tí najprimitívnejší a fanatici. Vyberiem iba jeden príklad z oblasti, každému dobre zrozumiteľnej, ekonomickej. Z médií sa len horko-ťažko dozvieme, že náš bežný občan aj dnes má oproti bežnému Európanovi ani nie polovičný plat. Takže človek už ani nevie, či sa má smiať a či plakať, keď vo veľkom začínajú šíriť lži už aj o tom, ako sme

sa tu za komunizmu mali dobre a hlavne aká to bola super ekonomika. Súdruhovia sa spoliehajú na krátku pamäť. Nuž, v Rakúsku majú uzakonený minimálny dôchodok 1.000,- €. A to tam nemali žiadne brigády socialistickej práce, stachanovcov, úderníkov, neprekračovali každú chvíľu plán, nemali stavby mládeže, záväzkové hnutie ani päťročnicu. U nás nemá väčšina robotníkov takýto plat! Samozrejme, že hneď majú aj odpoveď: to ten zlý kapitalizmus po roku 1989! Akurát nejako zabúdajú, že predsa v Rakúsku je ten neľudský kapitalizmus aj dnes a že ten náš tzv. kapitalizmus nám tu budujú starí komunisti, ešebáci a ich detičky. A nehanbia sa oprašovať ani staré marxistické nezmysly, dokonca aj v parlamente.

Okrem lži, ktorá na každú spoločnosť pôsobí rozkladne, títo ľavičiarci svorne so svojimi teoretikmi a novinármi vnášajú ďalšiu mimoriadne nebezpečnú vec do spoločenského organizmu: nenávisť. Nekonečnú nenávisť hlupáka voči svetu, ktorý sa nespráva podľa ich slabomyselných ideálov. Nakoniec, nenávisť voči všetkému lepšiemu a krajšiemu hlása marxizmus už od samého začiatku. No vďaka masmédiám je najnovšie táto nenávisť už úplne utrnutá z reťaze. A na tú by sme si mali dávať dobrý pozor, pretože je vždy predzvesťou teroru. A opäť – smiať sa, plakať? Pretože ako sa vraví, trafená hus zagága, títo súdruhovia najnovšie každého, kto sa chce len brániť pred ich ľavičárskym názorovým terorom, označujú, že to je on, ktorý šíri nenávisť. A tak zase rinčia reťazami a mrežami. Opäť tu máme pokračovanie proletárskej revolúcie, a obeťou sú zase tí istí – poctivo pracujúci Európania, ktorých voľakedy volali kulaci, teraz rasisti.

Pred záverečnou minútou ticha by som chcel povedať, že tá minúta ticha by mala znieť ako hlasná výčitka. A bude nielen za popravených a zavraždených komunistami, ale aj za tých, ktorých smrť zapríčinili nepriamo, hoci aj rozkladom poctivej ekonomiky, napríklad aj za sedem sestríček, ktoré nedávno zahynuli pri ceste za svojim živobytím, keďže museli ísť preč z domova a hľadať si ošetrovateľskú prácu v Rakúsku. No a prirodzene venujeme ju aj všetkým našim nebohým členom, ktorých za posledný rok odišlo do večnosti 26.

JÁN LITECKÝ ŠVEDA

Bolševici likvidujú sakrálnu predmetu

Plač

na smutné výročie bolševickej revolúcie v Rusku
a na pripomenutie jej matky - revolúcie francúzskej

1

Keď ešte býval v chrámoch Svätý Duch
a boží ľud ho s láskou chodil sláviť,
obchádzal z diaľky človeka pán múch,
a Goliáša zrážal človek Dávid.

A miesto dymu zo striech stúpaj spev,
a spev sa modlil s dvojnásobnou silou,
a Svätý Duch hnal milosť spleťou ciev,
a ťažká práca bývala mu milou.

A človek poznal bázeň, ostych, stud,
a malé veci obsýpali slasťou
ten kedysi tak bohabojný ľud,
čo Bohu klaňal sa a kolenačky rástol.

No nastal deň, a bola nedeľa,
a človek zistil, že Boh nevynáša,
a zabil Kain brata Ábela,
a nechal vládnuť brata Goliáša.

A na nebesá načrtal pár čiar,
a davom sa stal, pridupával ľavou,
a na pleciach dav kládol na oltár
nezaodetú ženu ľahkých mravov.

A v lone ženy zabíjal svoj rod,
i martýrov, i deti detných detí,
a nebolo viac Ducha v chráme nôt,
a z božích slov sa stali iba smeti.

Kde bolo pole, zostala len púšť,
bodľacie ľudom zarodili nivy,
veď každým slovom z dobrých Božích úst,
a nielen chlebom, býva človek živý.

A darmo Jób si driapal stovky chrást,
nemali srdcia bázeň brata Jóba,
už nevedeli ku večnosti rásť,
a ku pokroku smrti zrela doba.

2

Oddávna zlo sa vysialo a zrelo,
na scestie zišiel Adam chodníkom
už v samom Raji, zrodil sa v ňom Nero,
a Caesar prekročil už Rubikon.

Netreba hádať z tarotových karát,
neskoro kričať, kocky hodené,
už v Adamovi narodil sa Marat,
a začalo rásť chrastie zo zeme.

A neotupia šije gilotínu,
pokým svet bude ďalej svetom stáť,
a pokým srdce ďalej lichotí mu,
že teraz má on, čo mal včera brat.

A národy si budú tváre jazviť
a vymazávať z dejín navzájom,
a bratovražda premení sa na zvyk,
a besy nájdu v ľudoch podnájom.

3

Stúpajú králi, biskupi a mnísi
na popravisco, rovno do nebies,
a zrádzajú, a radujú sa krysy,
a vidiac zločin, ty len onemieš.

Vešajú ich a sekajú im hlavy
na zdesenie a radosť publika,
a dav je dav, tie hlavy potom dlávi,
vychádza zlému krutá taktika.

Stúpajú mnísi, biskupi a králi,
po jednom, iba v inom poradí,
hrdinskí, svätí, podlí a či malí,
či na starosť, či rovno zamladi.

Antikristus už skúša, či je mäkký
trón, či je pripravená planéta,
a padá každý, kto mu robí prieky,
Ľudovít i Mária Antoinetta.

A ďalej matky rodia svojich synov
na popravisku, tak mi napadlo,
a Antikristus častuje ich slinou,
a dav si žiada chlieb a divadlo.

4

Keď miluješ ma, Pane, čo ti dám?
Svoj kríž? Svoj úsmev? Dlane plné plaču?
Ber si, čo chceš, nech nie som s nimi sám
a nech len tebe do lona ma sáču.

Bi ma a hoci kožu zo mňa zder,
no nenechaj ma utopiť sa vo lži,
zoškrab mi sladkosť diablovu a z pier
rúhavú faloš, v smrti mojej oži.

Čo by mi bolo platné, mať tak dom
vyšší než zámky, na ktorých sa zlatnie
strecha, čo inak nenazveš, len zlom -
no povedz, čo by mi to bolo platné.

Mať účty v bankách, vedieť pritom sám,
že čísla na nich majú patriť všetkým,
i tým, čo v núdzi nerozlišia, kam
klásť kolená, kde modliť sa a pred kým.
(úryvok)

Vincent Šikula:
Požehnaná taktovka,
Bratislava, Regent, 2016

Len málo významných slovenských spisovateľov - básnikov či prozaikov knižne publikovalo svoje pamäti, spomienky a osobné portréty svojich kolegov. Niektorí z nich ich síce počas života pripravovali, no smrť ich dostihla skôr než uzreli tlačiarenskú čerň. Vďaka príbuzným sa potom niekedy dostanú k čitateľom až ex post, ako v prípade Vincenta Šikulu. Jeho spomienkové texty vychádzajú zásluhou manželky Anny Blahovej, dlhoročnej a skúsenej redaktorky, ktorá do tlače

Požehnaná taktovka Vincenta Šikulu

pripravila i predkladaný výber spomienok svojho manžela.

Vincent Šikula nepochádzal zo spisovateľskej rodiny a cestu k literatúre si hľadal sám. Priznáva sa, že osobne mu bola bližšia poézia než próza a dúfal, že sa stane básnikom. Do kolotoča slovenskej literatúry nenastupoval s hlukom, nechcel sa stať revolucionárov v literatúre, na rozdiel od mnohých generačných kolegov: „Nemám rád literatúru, ktorá nevie nájsť kontakt s predošlými generáciami a ktorá sa nepokúša hľadať nejaký vážnejší kontinuálny zmysel.“ Túto tézu, ktorú možno nazvať i programom Šikula ďalej rozvíja a tvrdí, že patrí ku generácii, ktorý bola „vyhnaná z kláštorov.“ Myšlienka má i pragmatický význam, pretože Šikula a rovnako napr. i Ján Stacho v mladosti uvažovali, že sa stanú kňazmi, no počiatky 50. rokov týmto snahám výsostne nepriali. No závažnejší je metaforický význam, ktorý možno dedukovať i z predošlého Šikulovho výroku. Jeho generácia nemohla nadväzovať na predošlé generácie (napr. v poézii na autorov slovenskej katolíckej moderny), nemohla sa hlásiť k duchovnému odkazu predošlých generácií, aspoň nie očividným a zjavným spôsobom, no snaha o istú ideovú kontinuitu je v prípade Šikulu, ale i spomínaného Stacha zrejmalá.

Autor sa v prvej časti knihy pozastavuje pri podnetoch, ktoré určovali výraz jeho vlastnej tvorby. Okrem prózy pre dospelých a poézie, nezabúda ani na tvorbu pre deti, veď ňou sa stal taktiež známy i on sám: „Niekoľko ľutujem naše deti, že presedia hodiny pri televízoroch namiesto toho, aby si otvorili Dobšinského alebo Czambela, načreli do bohatstva, ktoré vie zobudiť a rozvlniť fantáziu, dať nohám sedemmilové čizmy, dať duši krajšie rozlety, naučiť snívať. Kto nevie snívať, kto nemá túžby, nemôže byť bohvieako bohatý.“

Podstatná časť knihy je rozdelená na krátke kapitoly pojednávajúce o osobnostiach kultúrneho a spoločenského života, ku ktorým Šikula nadobudol bližší priateľský vzťah. Kniha nevznikla ako systematicky tvorené pamäti. Požehnaná taktovka je súborom textov, ktoré vznikali ako samostatné medailóny k rôznorodým príležitostiam. Boli radostné udalosti – jubileá priateľov, listy a blahoželania, no i úvahy, ktoré vznikli ako nekrológy a spomienky na zosnulých priateľov. Pomerne rozsiahlu časť textu venoval maliarovi Jozefovi Ilečkovi. Zaujímavé je i jeho sve-

dictvo o Alexandrovi Machovi, ktoré predtým z politických dôvodov Šikula verejne nepublikoval. Šikula sa s ním spoznal po jeho prepustení z väzenia. Svedčí o udalostiach, ktoré zapôsobili na Macha a evidentne i na Šikulu, napr. o situácii na Slovensku v čase približovania frontu v roku 1945: „V Rošindole (obec Ružindol, poznámka P. T.) bolo mnoho agrárnikov a vtedy sa tam zhromaždila takmer celá dedina. Jeden zo sedliakov vystúpil a vrazil: Pán minister, nie som a ani som nikdy nebol ľudák, ale aj tak vám všetkým, celej vláde ďakujeme za tých šestť rokov, za všetko, čo ste pre slovenský národ urobili. A plakal.“ Šikula zvlášť verejnosť upo-

zorňuje na tie aspekty Machovej osobnosti, ktoré nie sú natoľko známe, napr. že prekladal román Thomasa Manna Kráľovská výsosť. Ďalej sa rozpomína na priateľov, ktorí pôsobili v okolí Modry, alebo mali chaty v oblasti Modra-Harmónia. Napr. maliar Štefan Cpin, Michal Studený, Ľubomír Kellenberger, keramikár Ignác Bizmayer a iní. Osobitne spomína na priateľstvo s Jánom Stachom, s ktorým sa často kontaktoval počas jeho lekárskeho pôsobenia v Modre a Šenkviaciach. V tom čase sa tiež spriatelil s básnikom Jozefom Mihalkovičom.

Zvlášť cenné je Šikulovo svedectvo o Miroslavovi Váľkovi. V kapitole nazvanej Prekročiť hraničnú čiaru života okrem iného uvažuje: „Ale my sme sa zaňho skrývali! Kto z nás povedal, keď bol ministrom, napríklad niečo o kresťanstve? A hoci sme všetci vedeli, že jemu patrí do kompetencie cirkev i kňaz, všetci sme držali hubu, nepovedali sme nič.“ Spomedzi básnikov je ďalej reč o Svetoslavovi Veiglovi, Jánovi Ondrušovi a najmä o Jánovi Šimonovičovi, ktorého predstavuje ako nedoceneného básnika. Dokonca cituje i niektoré konkrétne verše, ktoré mu natrvalo utkveli v pamäti. Sonda do poézie Jána Stacha je rovnako podnetná a podnecuje nové čítanie jeho veršov.

Neodmysliteľnou súčasťou Šikulovho života bola hudba. Bol profesionálnym hráčom na lesný roh a tento hudobný nástroj vyučoval i na modranskej umeleckej škole. Skrze hudbu sa zoznámil s prozaikom Rudolfom Slobodom. Boli blízkymi priateľmi a Šikula spomína, že sa často rozprávali najmä o poézii. Rozpráva i o verejnosti menej známych postavách: Jozef Hlíza, Vlado Ďatelinka, Ľudovít Rajter. Boli to muzikanti, hudobní skladatelia, ktorých spoznal počas svojho pôsobenia na konzervatóriu. Záverečné stránky knihy sú venované autorovým rodičom, ktorým vykreslil ako jednoduchých a pracovitých ľudí.

Kniha je výnimočná z viacerých aspektov. Jednak ňou bližšie spoznáme životné osudy a zákulisie tvorby jej autora, no rovnako príbehy priateľov, o ktorých pojednáva. Čitateľa tak bližšie spoznajú spisovateľskú generáciu okolo časopisu Mladá tvorba, ale ako sme uviedli, aj cenné a jedinečné postrehy o iných slovenských osobnostiach, ktoré v životopisoch a príslušných slovníkových heslách nenájdeme.

PETER TOLLAROVICH

Pred štyridsiatimi rokmi, 30. decembra 1977, vydal pápež Pavol VI. dva dokumenty, ktoré sú natrvalo súčasťou našich slovenských dejín: Apoštolské konštitúcie Praescriptionum sacrosancti a Qui divino, ktorými zriadil samostatnú Tmavskú arcidiecézu a povýšil ju na metropolitné sídlo pre celé Slovensko. Tieto dokumenty nájdeme publikované i citované v mnohých prácach našich historikov a kópie sú prístupné na stene aj v tmavskej Katedrále sv. Jána Krstiteľa. Týmto aktom sa oddelilo územie Tmavskej apoštolskej administratúry od Ostrihomskej arcidiecézy. Tmava bola povýšená na arcidiecézu a dostala tri farnosti diecézy Ráb (Győr) a dve z opátstva v Panonhalme; všetky ležali na území Slovenska. Košická a Rožňavská diecéza boli vyňaté zo zväzku Jágerskej cirkevnej provincie. Košickej diecéze pribudlo aj trinásť farností, ktoré dovtedy patrili do Satmárskej diecézy. Takto sa utvorila nová celoslovenská cirkevná jednotka (provincia), na ktorej čele mal stáť tmavský arcibiskup-metropolita. Hranice novej cirkevnej provincie boli zhodné so štátnymi hranicami vtedajšej Slovenskej socialistickej republiky. Tým sa dosiahlo úplné uznanie nezávislosti na cirkevnom poli.

Naším južným susedom sa to však veľmi nepáčilo a prvý tajomník Socialistickej robotníckej strany Maďarska János Kádár neváhal v júni 1977 osobne navštíviť Vatikán a intervenovať, aby sa tak nestalo.

Je isté, že samostatná Slovenská cirkevná provincia na čele so slovenským arcibiskupom bola dávnu túžbou slovenských katolíkov a s osobitnou intenzitou sa prejavovala najmä od polovice 19. storočia, spolu so silnejším úsilím o národnú a politickú emancipáciu slovenského národa v Uhorsku. Významné medzníky v tomto období nesporne sú založenie Matice slovenskej v Turčianskom Sv. Martine a Spolku sv. Vojtecha v Tmave v roku 1863.

Vznik Česko-Slovenska v roku 1918 dal Slovákom a ich cirkevným predstaviteľom nové perspektívy a nádeje, že sa podarí zrealizovať aj cirkevno-správne usporiadanie v novom štáte. České protikatolícke nálady v spoločnosti i jej reprezentácie však tomu ani náhodou neboli naklonené. Práve naopak. „Řím bude souzen a odsouzen a Smysl českých dějin je boj proti Římu (Řím v zmysle Katolícka cirkev) – to neboli okrajové výroky lokálneho filozofa, ale jedni zo základných bodov programu prezidenta Tomáša G. Masaryka.

Boj proti Římu ako symbolu katolíckej Viedne mal v prvej Česko-Slovenskej republike svoje vážne dôsledky napr. v potláčaní Katolíckej cirkvi, budovaní protestantizmu a nakoniec aj v (Masarykom nezamýšľanom) odklone ľudí hlavne v Čechách od náboženstva ako takého. Antiklerikalizmus prerástol napr. do odstraňovania viacerých katolíckych symbolov. Známe je násilné strhnutie mariánskeho stĺpu na Staromestskom námestí v Prahe revolučným davom.“

Tlačová kancelária Svätej stolice informáciu o zriadení samostatnej Slovenskej cirkevnej provincie pustila do sveta 10. januára 1978. Po 1100 rokoch od zriadenia moravsko-slovenskej cirkevnej provincie na čele s arcibiskupom Metod, v čase, keď Slovensko nemalo vlastný suverénny štát a svet o ňom nevedel alebo nechcel vedieť, dostali Slováci od hlavy Katolíckej cirkvi neoceniteľný dar – vlastnú samostatnú cirkevnú provinciu ako prejav uznania slovenského národa, jeho duchovnej i politicko-územnej identity a schopnosti

samostatne spravovať vlastné cirkevné záležitosti.

V čase, keď sa kardinál Alexander Rudnay (1819 – 1831) v roku 1820 vrátil do Ostrihomu, už pár desaťročí existoval tmavský vikariát, zriadený v roku 1778. Ibaže ako územno-správna cirkevná jednotka dostal svoj význam až po roku 1918 v novom štáte, prvej Česko-Slovenskej republike. Jeho posledným vikárom bol František Richard Osvald. Tento stav trval do zriadenia Tmavskej apoštolskej administratúry v roku 1922 a prvým apoštolským administrátorom sa stal biskup Pavol Jantusch (1922 – 1947). Ďalšími apoštolskými administrátormi v Tmave boli biskup Ambróz Lazík (1947 – 1969) a arcibiskup ad personam Július Gábriš (1969 – 1987). Posledných desať rokov jeho života už síce existovala Slovenská

JÁN KOŠIAR

Štyridsať rokov Slovenskej cirkevnej provincie

Vznikla za komunistickej Č-SSR, keď sme nemali vlastný štát

cirkevná provincia, no komunistická strana a štát napriek rokovaniam s Vatikánom dokázali účinne brániť jeho menovaniu za riadneho arcibiskupa.

„Po Prvej svetovej vojne sa v roku 1918 rozpadlo Rakúsko-Uhorsko a v Európe vznikli nové štáty s novými hranicami. Územie Slovenska sa Martinskou deklaráciou stalo od 30. októbra 1918 súčasťou prvej Česko-Slovenskej republiky. V roku 1928 Svätá stolica (ešte predtým, než bol Lateránskymi dohodami konštituovaný Vatikánsky mestský štát v dnešnej podobe) uzavrela s Česko-Slovenskou republikou „modus vivendi“, ktorý žiadal, aby sa hranice diecéz kryli s hranicami štátu.“

Svätá stolica v roku 1937 vydaním apoštolskej konštitúcie Ad ecclesiastici regiminis vyjadrila úmysel, že na území bývalej cisársko-kráľovskej monarchie treba niečorobiť s cirkevno-správnym usporiadaním. To bola však iba rámcová dohoda, ktorú bolo treba doplniť a uviesť do platnosti. Totiž vzťahy medzi Prahou a Rímom boli stále napäté. Po roku 1938 nastali opäť vojnové časy, štátne hranice po Anšluse a vzniku Slovenského štátu, ako aj pričlenením Čiech a Moravy k Nemeckej ríši sa znovu zmenili, a cirkevná organizácia sa preto ustanovila zas len dočasne a prechodne. Stav v roku 1939 riešila bula Pia XII. Diocesum fines z 19. júla 1939.

Po Druhej svetovej vojne a „víťaznom februári“ prišiel z Prahy komunistický režim, ktorý nemal najmenší záujem o situáciu Katolíckej cirkvi a jej štruktúry. Naopak, bojoval proti nej a dlhé roky nedovolil menovať biskupov. Niektorí, ako napr. Ján Vojtaššák, sedeli vo väzení, iní, „tajní“ ako Pavol Hnilica, ušli na Západ, alebo tajne pôsobili v podzemí, ako napr. legendárny Ján Chryzostom Korec.

V šesťdesiatych rokoch, v období II. vatikánskeho koncilu a cyrilo-metodského výročia sa začali množiť žiadosti na Svätú stolicu, aby pristúpila k vyhláseniu Slovenskej cirkevnej provincie. Žiadali o to slovenskí biskupi z domova a zo zahraničia, prítomní na koncile. Pavol Hnilica, ktorý 28. novembra 1963 dostal od biskupov Róberta Pobožného, Ambróza Lazíka, Eduarda Nécseya

a Františka Tomáška písomné poverenie, aby bol ich hlasom v slobodnom svete, 14. apríla 1965 pápežovi Pavlovi VI. okrem iného napísal: „Súčasná cirkevná organizácia na Slovensku týmto staroslávny tradíciám nezodpovedá. Toto protirečenie sa pociťuje o to väčšie, že oveľa mladšie kresťanské spoločenstvá dnes dostávajú definitívnu diecéznu štruktúru. Mnohí naši veriaci si všimajú, že dve z apoštolských administratúr, ktorých je na svete veľmi málo, sú práve na slovenskom území. Dnes túto skutočnosť zneužívajú nepriatelia viery proti Svätej stolici vyhlasujúc, že je voči Slovákom nepriateľská. Nová nádej sa v očakávaniach veriacich zrodila po nedávnom povýšení pražského arcibiskupa Jozefa Berana na kardinála. Ako vyplýva z rôznych listov našich veriacich,

bitným autentickým celkom, ktorý má právo organizovať si svoj náboženský život v duchu vlastných tradícií. Svätá stolica legalizovala našu suverenitu, a to tým, že ustanovila, aby ani kúsok slovenského územia viac nespadal pod cirkevnú právomoc susedných štátov. Bolo to veľké vyznačenie, ktorého sa nám dostalo. Ako negatívum vidím to, že si to mnohí, ba väčšina žijúcich v tomto štáte neuvedomujú a preto nie sú na to hrdí a sebavedomí. Bolo by načas lepšie si tento dar uvedomiť, byť vďačným za to, čo nám Pán Boh dal ako dar, a naplniť sa zdravou hrdosťou a sebavedomím“, napísal arcibiskup Ján Sokol do Katolíckych novín v roku 2003.

Historik prof. Milan S. Ďurica zaznamenal: „Keď sa Montini po krátkej pauze v pastoračii ako arcibiskup v Miláne stal

biskupa Dr. Eduarda Nécseya, ktorý však krátko po tom zomrel ... Keď v júni 1972 zomrel posledný slovenský biskup, ktorý ešte mohol vykonávať svoju funkciu, po úomných vyjednávaniach s pražskou vládou pápežov splnomocnenec dosiahol, že Pavol VI. mohol vymenovať troch nových slovenských biskupov: Júliusa Gábriša pre Tmavu, Jána Pásztoru pre Nitru a Jozefa Feranca pre Banskú Bystricu. Vysvätil ich 3. marca 1973 v Nitre vatikánsky diplomat, arcibiskup a neskorší kardinál Agostino Casaroli. (...) No najvzácnejším darom pápeža Pavla VI. pre náš slovenský národ bola jeho apoštolská konštitúcia Qui divino (Kto božským), ktorou splnil stáročnú túžbu a nádeje Katolíckej cirkvi na Slovensku tým, že ju pozdvihol na samostatnú územnú cirkevno-správnú adminis-

kardinálom a 30. júna 1963 bol zvolený za nástupcu Sv. Petra po „dobrom pápežovi“ Jánovi XXIII., my Slováci sme sa vtedy nachádzali v mimoriadnej horlivosti osláv tisícstého výročia príchodu byzantských bratov Konštantína a Metoda medzi našich dávnych predkov na stredoveké Slovensko. A museli sme priam žasnúť, s akou ústretovosťou nový pápež podporoval všetky naše oslavné podujatia. Opätovne prijal na osobitné audiencie slovenských pútnikov z Európy a najmä z Ameriky, medzi ktorými občas nechýbalo aj niekoľko šťastných výnimiek zo Slovenska... V predvečer vrcholných osláv spojených s posviackou vnútornej výzdoby kaplnky Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda v Ríme pápež Pavol VI. napriek zdravotným problémom prijal vyše päťsto slovenských pútnikov vo veľkej Klementovej sieni Vatikánskeho paláca, pochválil zriadenie slovenského ústavu v Ríme a vyzval všetkých Slovákov: „Drahí synovia slovenského národa! ... Vytvajte! Učíte si aj naďalej pamiatku vašich svätých, vzdávajte im hold a nasledujte ich! Veď od čias dávneho stredoveku oni osvetľujú ešte aj dnes cesty, ktorými sa musí uberať duch slovenského národa v terajšej dobe i v budúcnosti. ... Vaše krásne ideály a vaše nádeje sústredte v tomto ústave, ktorý ste si postavili pri bránach Ríma. Urobte ho styčným bodom vašich skupín roztratených po celom svete!“

V nasledujúcom roku 1964 pápež Pavol VI. vyznačil pútnický chrám Sedembolestnej Panny Márie, patrónky slovenského národa titulom Basilica minor (menšia bazilika), ktorá tým vošla, ako prvý chrám na Slovensku, do radu najvýznamnejších kostolov Katolíckej cirkvi na svete... Na oslavy tisícstého výročia smrti sv. Cyrila roku 1969 pápež Pavol VI. prispel osobitným apoštolským listom Antiquae nobilitatis (Dávnej vznešenosti), v ktorom spomenul oslavy z roku 1963, ako aj zriadenie Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda jeho predchodcom Jánom XXIII. Na jeho výzvu sa zišlo osláviť toto výročie vyše tisíc Slovákov, ktorých Svätý Otec prijal a po slovensky privítal: „Vitajte, milí Slováci!“ V máji 1968 Pavol VI. poctil arcibiskupskou hodnosťou nitrianskeho diecézneho

triativnu provinciu s vlastným arcibiskupstvom v Tmave, ktorá združovala všetky katolícke biskupstvá na Slovensku. Urobil to v poslednom roku svojho života a bol to jeho trvácný dar Slovákom, ktorým akoby testamentárne spečatil svoju lásku k nášmu národu, čím sa nezmazateľne zapísal do našich cirkevných aj štátnych dejín. Ťažko si možno predstaviť vzácnejší dar zo strany nástupcu sv. Petra ktorémukoľvek národu. Preto mu patrí naša podobne trvalá a hlboká vďaka.“

Cesta k samostatnej Slovenskej cirkevnej provincii nebola ani krátka, ani jednoduchá. A ešte dvanásť rokov čakala na svojho prvého arcibiskupa-metropolitu, k vymenovaniu ktorého došlo až 26. júla 1989 a do úradu bol uvedený v septembri 1989. Rok predtým, 14. novembra 1988 po smrti biskupa Júliusa Gábriša, sa tmavským apoštolským administrátorom stal Ján Sokol. Zvolil ho zbor konzultorov, potvrdila Svätá stolica a Msgr. Jozef Feranec, vtedy najstarší slovenský biskup pre neho vypýtal štátny súhlas. Štát mu ho udelil 7. januára 1988; následne biskup Feranec menoval Jána Sokola za dočasnú správcu Tmavskej arcidiecézy.

„Zriadením Slovenskej cirkevnej provincie sa odčinila krivda, ktorú slovenskí katolíci živo pociťovali. Jedennásťstoročný katolicizmus konečne dostáva primerané cirkevno-právne usporiadanie. Začíname novú stránku náboženských a cirkevných dejín Slovenska... Všetkým, ktorí akýmkoľvek spôsobom prekážali našim túžbam po cirkevnom osamostatnení, musíme vedieť odpustiť, pravdaže nezabúdajúc na to, čo sme sa v tejto súvislosti z dejín, z tejto školy života, mohli a mali naučiť.“

Pápež Ján Pavol II. Jána Sokola 19. mája 1988 vymenoval za titulárneho biskupa lunskeho a zároveň za apoštolského administrátora Tmavskej arcidiecézy. Za biskupa bol vysvätený v Tmave 12. júna 1988.

Keď sa biskup Ján Chryzostom Korec v júni 1991 stal kardinálom, jeden z jeho prvých cirkevno-právnych i štátnických počínov bol, že 30. júla 1991 požiadal predsedu SNR Františka Mikloška, „aby tento dekrét Svätej stolice

(Qui divino) bol vhodným spôsobom zakotvený medzi rozhodnutiami prijatými Slovenskou národnou radou.“

„Doba to bola vtedy (r. 1977) naozaj veľmi nepriaznivá, celý akt ustanovenia provincie sa preto odohral v tichosti, ako viem, len Katolícke noviny priniesli o udalosti informáciu. A tak sa samostatná Slovenská rímskokatolícka cirkevná provincia vtedy do vedomia Slovákov nedostala... Impozantný pokus o prelomenie bariéry nevedomosti, nechoty a mlčania sa odohral V Deň zmierenia v Šaštínskej bazilike 1. 11. 1990. Po pontifikálnej svätej omši, ktorú celebraval arcibiskup Ján Sokol, a na ktorej bol prítomný aj vtedajší prezident Václav Havel s kancelárom Karolom Schwarzenbergom a niektorými českými a slovenskými politikmi, keď už pán arcibiskup mal udeliť záverečné požehnanie, vyšiel zo sakristie Gustáv Valach, odetý do alby a postavil sa k ambonu. S bážňou a dôstojne začal čítať: „Pavol, biskup a sluha služobníkov Božích, na večnú pamäť tohto ustanovenia!“... Preplnenou a stíchnutou bazilikou začali odzníevať pápežské dekréty o úprave diecéznych hraníc v republike a o zriadení samostatnej Slovenskej rímskokatolíckej cirkvnej provincie (v preklade Karola Kušika), o ustanovení trnavskej arcibiskupskej metropoly a o takej úprave, aby ani najmenšia časť Slovenskej (v roku 1977 socialistickej) republiky nepatrila pod právomoc cudzieho biskupstva. A to všetko, i hlboké zamyslenie básnika Milana Rúfusa, ako aj príspevok autora tohto článku vysielala priamym prenosom federálna televízia... Ohlas bol veľký, pre mnohých

obyvateľov Slovenska (o Čechách a Morave nehovoriac) to bol hotový objav. Lebo sa po prvý raz, a to ešte pri takej vznešenej príležitosti dozvedeli, čo to vlastne Slovensko od pápeža Pavla VI. 30. decembra 1977 dostalo. Prekvapený a viditeľne vyvedený z miery bol prezident Havel, ktorý v tomto slávnostnom akte v Šaštínskej bazilike vytušil zrejme aj príznak niečoho iného. Ako sa o necelé dva roky ukázalo, ani sa veľmi nemýlil.“

November 1989 znamenal nielen koniec otvoreného prenasledovania Katolíckej cirkvi, ale spustil aj pohyb národno-empipačného práva Slovákov na vlastný štát, ktorý vyvrcholil 1. januára 1993 obnovením Slovenskej republiky. Tomuto dňu predchádzalo vyhlásenie zvrchovanosti Slovenska, ktoré 17. júla 1992 prijala Slovenská národná rada. Vo väčšine kostolov Slovenska, budúcej Slovenskej republiky, v ten deň zazneli aj radostné zvony a arcibiskup-metropolita Ján Sokol požiadal svojich kňazov, aby použili aj formulár svätej omše Za vlasť a po modlitbe po prijímaní prečítali vyhlásenie katolíckych biskupov Slovenska. V krátkom článku Žime kresťanský a zvrchovane zo 16. augusta som v tejto súvislosti napísal: „To, o čo sa dnes usilujú slovenskí politici, i to, čo odhlasoval 17. júla 1992 slovenský parlament, to Cirkev iniciovala už dávno a dosiahla 30. decembra 1977 vyhlásením samostatnej Slovenskej cirkvnej provincie s metropolitným sídlom v Tmave. Čia je to vina, že to nevošlo do povedomia nášho národa? Aj z tohto hľadiska biskupi nemohli konať ináč.“

Kardínal Ján Chryzostom Korec

v publikácii Svedectvá doby upozornil, že „v minulých desaťročiach sa nám stávalo, že sme v záplave udalostí, poväčšine smutných a len zriedkavo radostných, zostávali akoby osamotení v dejinách a akoby vyhostení z dejín. Nevedeli sme zaradiť do prúdu našich dejín, našich slovenských i kresťanských dejín, ani tie najvýznamnejšie udalosti, ktorých sme boli svedkami. Chvilami nás museli upozorniť zo zahraničia, aby sme zaznamenávali pozoruhodné udalosti života národa, či už boli pokorujúce či povznášajúce. Naposledy pápež Ján Pavol II. nás upozornil, aby sme nezabúdali na svoje veľké osobnosti Slovenska. Medzery našej historickej pamäti sú veľké. My na Slovensku si, žiaľ, nevieme stále dosť živo a s patričnou úctou pripomínať ani tie vynikajúce svetlé stránky našich dejín, ktoré sú a mali by navždy zostať našou hrdosťou a slávou. Jednou takou nedocenenou udalosťou našich dejín zostáva dodnes historická udalosť prvého radu, ustanovenie prvej samostatnej Slovenskej cirkvnej provincie, ktoré sa uskutočnilo z rozhodnutia pápeža Pavla VI., 30. decembra 1977.

Náš národ, jeden z najstarších v strednej a východnej Európe, národ s prvým kresťanským Pribinovým chrámom z roku 829 a s prvou diecézou v tejto oblasti z roku 880 – tento národ dosiahol po tisícsto rokoch samostatnú cirkevnú provinciu, verejné historické uznanie a potvrdenie svojej identity od najzávažnejšej duchovnej autority našej Európy a nášho sveta, od kresťanského Ríma a od Petrovho nástupcu. My sme to vo svojom cirkevnom, spoločenskom,

kultúrnom, národnom a teraz i štátnom živote sotva zaznamenali. Človek sa s údivom a s istým smútkom pýta: To máme tak slabo vyvinutý zmysel pre historickú pamäť a pre opravdivé milníky dejín v živote nášho národa?“

V súčasnosti (po roku 1989) sa objavujú doteraz dosť málo známe informácie, že samostatnú Slovenskú cirkevnú provinciu si želal najmä Gustáv Husák, generálny tajomník KSČ a prezident ČSSR. Spolu s prof. Jozefom Šimončičom môžeme však povedať, že „dokiaľ nebudú sprístupnené dokumenty uložené vo Vatikánskom tajnom archíve a v príslušných českých a slovenských archívoch, pozadie príprav tejto buly bude možné len predpokladať. Aj osobný vklad niektorých exponovaných cirkevných či štátnych činiteľov (kardínal Jozef Tomko, prezident Gustáv Husák) do jej prípravy bude tiež len hypotetický“. Husákov podiel, ako o ňom píše Tomáš Černák, sa opiera o ústne svedectvá Viliama Plevzu a Petra Colotku z roku 2015, ale niekdajší minister zahraničných vecí ČSSR, Bohuslav Chňoupek (1925 – 2004) ale jasne zdôrazňuje: „Gustáv Husák poznamenal: Tú Slovenskú cirkevnú provinciu už konečne vyriešte. Najvyšší čas, aby sa to vybavilo.“ B. Chňoupek svoje pamäti vydal ešte v roku 1998, kde podrobne zaznamenal aj prípravu a priebeh návštevy arcibiskupa Agostina Casaroliho, hlavného vatikánskeho vyjednávača a predstaviteľa tzv. „Vatikánskej Ostpolitiky“, budúceho štátneho sekretára a kardínala, počas ktorej zriadenie Slovenskej cirkvnej provincie bolo hlavnou témou. Bolo to ešte vo februári 1975.

„Zriadenie Slovenskej cirkvnej provincie, tohto významného piliera slovenskej štátnosti, bolo výsledkom náročných rokovaní autora s predstaviteľom Vatikánu, štátnym tajomníkom Casarolim. Chňoupek osvetľuje neznáme pozadie tejto delikátnej problematiky.“

Dr. Imrich Kružliak, predstaviteľ slovenského exilu, v časopise Horizont, ktorého bol vydavateľom a šéfredaktorom, si v lete 1977 určite overil infomáciu, že Slovenská cirkvevná provincia bude čoskoro zriadená. „Zdá sa, že prezident Husák by chcel po sebe zanechať pamiatku nielen ako otec česko-slovenskej federácie, ale aj ako otec Slovenskej cirkvnej provincie.“

Tempora mutantur a pápež sv. Ján Pavol II. bulou Pastoralis quidem z 1. marca 1995 zriadil na Slovensku druhú cirkvevnú provinciu v Košiciach a pričlenil k nej Rožňavskú a Spišskú diecézu ako sufrágánne diecézy, ktoré dovtedy patrili k Tmavskej cirkvnej provincii. V bule sa výslovne uvádza, že sa tak stalo na žiadosť arcibiskupa-metropolitu Jána Sokola, ktorý tak ostáva prvým a jediným metropolitom Slovenska v rámci ČSSR, ČSFR i druhej Slovenskej republiky.

Keď si 30. decembra 2017 pripomenieme štyridsať rokov od zriadenia samostatnej Slovenskej cirkvnej provincie, Cirkev v Slovenskej republike má inú organizačnú štruktúru, čo však vonkoncom neuberá na význame historického aktu blahoslaveného pápeža Pavla VI. z 30. decembra 1977.

Roku 2017 sme si pripomenuli 80. výročie smrti jednej z najväčších osobností slovenských dejín 20. stor. – Martina Rázusa. Tento neohrozený bojovník za národné a sociálne práva Slovákov sa narodil 18. 10. 1888 vo Vrbici (dnes súčasť Liptovského Mikuláša), umrel 8. 8. 1937 v Brezne. Do pamäti národa sa Rázus zapísal ako svojím majstrovským perom, obdivuhodným umeleckým dielom, tak aj veľkorysosťou. Roku 1932 prekročil úzky prah konfesiónálnych limitov a dokázal sa politicky spojiť s vodcom slovenských katolíkov Andrejom Hlinkom. Svedectvom o jeho obľúbenosti a autorite aj v katolíckej časti národa je aj tento dokument z pozostalosti katolíckeho učiteľa a národovca Jána Kamila Beňadika (1912 – 1973). Autor ho písal pravdepodobne v roku 1946. Je súčasťou jeho písomnej pozostalosti.

Významní ľudia, národovci, politikovia, štátnici, spisovatelia, umelci i učenci zanechávajú národu okrem práce, ktorú vykonali, často i heslá a odkazy, podľa ktorých sa majú riadiť nielen súčasníci, ale i budúce pokolenia. Veľmi často to bývajú odkazy mládeži, v ktorej právom vidia budúcnosť národa. Vodcovia národa vždy chceli mať mládež vyspelú telesne i duševne, lebo len takáto mládež býva zárukou šťastnej budúcnosti.

Martin Rázus, ktorého desiate výročie smrti si práve pripomíname, patril medzi tých vynikajúcich Slovákov, ktorým slovenský národ naozaj patril k veciam svätým a ktorý

národu posvätil celý svoj život ako kňaz, národovec, spisovateľ, básnik, novinár a politik. Boj Rázusov bol ťažký, lebo musel sa boriť nielen s nepriateľmi Slovákov, ale i s neuvedomelosťou, nepochopením medzi vlastnými, a s prekážkami, ktoré mu do cesty kladli neraz práve tí, ktorí mu mali najviac pomáhať!

Rázusovou snahou bolo, aby Slovensko bolo slovenské a kresťanské,

aby patrilo Slovákom. Cestou k tomu bola súdržnosť a spolupráca slovenských katolíkov a evanjelikov na národnom poli. Táto jeho snaha pretkávala všetky úseky jeho činnosti. Zo Slovákov a Sloveniek Rázus chcel mať ľudí, ktorí ľúbia svoj národ, duše, ktoré milujú všetko dobré a krásne. Chcel, aby Slováci mohutneli a rástli – Bohu ku chvále, sebe k osuhu a národu slovenskému k radosti!

Toto bolo najväčšou túžbou Rázusovou a toto tlmočil i vo svojom odkaze slovenskej mládeži v liste zo dňa 6. júna 1934, ktorý doslova znie takto:

Brezno n./Hr., 6. VI. 1934

Milé dietky, srdečne Vám ďakujem za pekné riadky. Ak som Vám Maroškom spravil trochu radosti – svojím pozdravom vy ste mi tiež spravili. VEDENÉ V SLOVENSKOM A KRESŤANSKOM DUCHU CHYSTAJTE SA VÍŤAZIŤ NAD ŽIVOTOM! NECH SÚ

Z VÁS RAZ DOBRÍ SLOVÁCIA SLOVENKY, A DUŠE MILUJÚCE VŠETKO DOBRÉ A KRÁSNÉ!

MILUJTE SI SVOJICH RODIČOV I UČITEĽOV A RASŤTE, RASŤTE – BOHU KU CHVÁLE, SEBE K OSOBU A NÁRODU SLOVENSKÉMU K RADOSTI!!

Váš Martin Rázus

Tento list poslal Rázus na moju adresu žiakom piatej triedy Rím-

Odkaz Martina Rázusa slovenskej mládeži

skokatolíckej ľudovej školy v Kovarciach.

Ako k tomu došlo?

Už od študentských čias som bol nadšeným obdivovateľom bojovníkov za práva Slovákov. Medzi nimi Martin Rázus vtedy zaujímal popredné miesto. Ľúbili sa mi jeho články v „Národných novinách“ a jeho knihy som priamo hltal; mnohé jeho básne a úryvky z jeho diel som sa naučil nazpamäť.

Je preto pochopiteľné, že medzi prvými knihami, s ktorými som zoznámil svojich žiakov, bol Rázusov „Maroško“, ktorý krátko predtým vyšiel (1932), a ktorého som si hneď po vyjdení ešte ako študent kúpil.

V školskom roku 1933/34 bol som učiteľom na Rímskokatolíckej ľudovej škole v Kovarciach, okres Topoľčany. To bolo moje prvé pôsobisko. Učil som piatakov (5. triedu). Vo voľných chvíľach čítal som im „Maroška“ alebo

čítali z neho sami žiaci. Kniha sa im nesmierne ľúbila. Keď sme „Maroška“ dočítali, navrhol som žiakom, aby sme Rázusovi zaň zaďakovali. Vedť napísať knihu, najmä dobrú, je ťažká vec a za námahu spisovateľ si zaslúži vďaku národa. Pretože „Maroško“, v ktorom Rázus opísal vlastné detstvo, bol určený hlavne mládeži, povedal som žiakom, že Rázus iste bude mať radosť, keď sa mu za ňu dostane vďaky

od samotnej mládeže. Zaiste si toho bude vážiť viac, ako oficiálnej kritiky v časopisoch...

Žiaci s chuťou sa dali do práce. List zostavovali spoločne, vetu za vetou. Okrem pozdravu a poďakovania za „Maroška“ žiaci v liste prosili Rázusa, aby pre slovenskú mládež napísal ešte viac takých pekných knížiek. List vlastnoručne napísala žiačka s najkrajším rukopisom. I na poštu ho dali sami žiaci. (Tento list sa iste nachádza v Rázusovej pozostalosti).

Odpoveď prišla obratom. Radosť detí i moja bola veľká! Deti plakali od pohnutia. Rázusove slová sa im vryli hlboko do srdca. Celý list sa naučili nazpamäť...

OBSAH TOHTO LISTU JE NAOZAJ TAK KRÁSNY, TAK VÝZNAMNÝ, ŽE PRÁVOM MÔŽE SA POVAŽOVAŤ ZA RÁZUSOV

ODKAZ CELEJ SLOVENSKEJ MLÁDEŽI!!

V súvis s týmto chcel by som poukázať ešte na jeden dôležitý moment: Rázus bol evanjelickým kňazom, ľudová škola v Kovarciach bola katolícka a všetci žiaci so mnou katolíci. Rozdielnosť v náboženskom vyznaní vôbec nebola rušivým momentom medzi nami. Náš obdiv k evanjelickému kňazovi-spisovateľovi Rázusovi bol veľký, a Rázusova láska k slovenskej mládeži, i katolíckej, ešte väčšia. Spájal nás duch národný, duch slovenský, duch mojesovskokuzmányovského bratstva!

I v tomto je veľký význam Rázusovho odkazu pre nás, a to nielen pre mládež, ale pre všetkých – a veľmi aktuálny. Vedť dnes – bohužiaľ – nejesten Slovák-katolík dobrého Slováka vidí iba v slovenskom katolíkovi, a Slováci-evanjelici neraz v slovenských katolíkoch vidia skôr fašistov, kolaborantov a zradcov národa – ako bratov!!!

Výše 13 rokov opatrujem Rázusov list ako vzácny poklad. Hneď ako som ho dostal, zaumienil som si, že pri vhodnej príležitosti ho uverejním. Desiate výročie Rázusovej smrti a dnešné chaotické časy, kedy mnohí Slováci nevedia nájsť správny smer, kedy aj so slovenskou mládežou sa experimentuje a v protive s duchom našich dejín chce sa vychovávať bez Boha a vlačne k národu, myslím, že je príležitosťou najvhodnejšou, v čase najzvrchovanejšom.

JÁN K. BEŇADIK

KULTÚRA

Dvojtyždenník závislý od etiky

Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava

Telefón: 0911 286 452

Vydáva Factum bonum, spol. s r. o.

Wolkrova 39, 851 01 Bratislava.

IČO: 35 734 710

Predseda redakčnej rady: Júlus Binder – Šéfredaktor: Teodor Križka – Cena jedného čísla je 1.50 € – Časopis vychádza každé dva týždne, s výnimkou mesiacov júl a august. Ročne vychádza 21 čísel – Stánkový predaj: Mediaprint Kapa, Pressegrasso, a. s. Objednávky prijíma Slovenská pošta na elektronickú adresu: ganisinova.renata@slposta.sk – Objednávky do zahraničia vybavuje: Slovenská pošta, a. s., Stredisko pfredplatného tlače, Uzbecká 4, P. O. Box 164,

820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranična.tlac@slposta.sk – Telefonické predplatné: 02/54418102 alebo 02/54418091 – Registračné číslo: EV757/08 – Prijímame iba príspevky napísané elektronicky vo formáte word a graficky neupravené. Nevyžiadané rukopisy nevraciam. Stanovisko redakcie sa nemusí zhodovať s názorom autora – E-mail redakcie: kultura@orangemail.sk – Internetová stránka a archív časopisu: www.kultura-fb.sk – ISSN 1335-3470 (tlačené vydanie) ISSN 1336-2992 (online)

Do Oktávy Narodenia Pána patrí záver kalendárneho roka. Možno sa „na Silvestra“ budeme zamýšľať, hodnotiť najdôležitejšie udalosti, procesy či zážitky jeho uplynulých dní. Niektoré aj s ich dôsledkami sa nám vryli do pamäti. Skončí sa starý rok a začne nový. Lenže čo sa tým stane? V skutočnosti nič. Čas, ktorý prešiel, bude taký istý ako ten, ktorý začne. Načo potom pyrotechnické cvičenia v mestách, ten ošiaľ na uliciach, hluk v domoch ...? Načo pripitky a priatia, z ktorých mnohé budú iba slová do prázdna?

My, kresťania, ponúkame iný obsah. Môžeme dať uvedeným vonkajším udalostiam hlbší, duchovnejší význam. Na prelome roka, pri eucharistickej slávnosti, z hĺbky srdca ďakovať Bohu za všetko, čím nás v uplynulom roku obdaroval. Poprosíme, aby aj v novom roku bol nablízku. Sprevádzal svojim požehnaním našu životnú púť; tých, ktorí sú nám zverení, naše práce a podnikania. Vari sa trochu zamyslíme nad tým, čo je čas nášho života a jeho podoby a zmysluplné prežívanie. Čas! V ňom žijeme. V čase prebieha naše ľudské jestvovanie medzi začiatkom a koncom. Nie od nekonečna do nekonečna. Lež, ten kúsok času, v ktorom žijeme, je náš, patrí nám. Ako ho chápať, ako prežívať?

V čase, v istom úseku jestvuje všetko na zemi. V jeho hraniciach žije rastlinka niekde na lúke, zvierá v lese alebo v stepi, ryby vo vode, vtáčiky vo vzduchu ... Lež nie tak človek. Tie tvory nevedia nič o tom, že žijú v čase. Človek však prežíva svoj čas povedome. Vie, že doba života má hranice a skôr – neskôr si z ľahučkým chvením živo uvedomuje ako „uteká z rúk“.

Čas sa nám teda dáva. Kto ho dáva? Hlboký mysliteľ, cirkevný učiteľ sv. Augustín (354-430) sa často nad tým zamýšľal. Rozvíja vzácné myšlienky, ktoré filozofia dodnes opakuje. On, kresťanský mysliteľ, hneď zisťuje a priam slávnostným tónom vyhlasuje: „Čas je prvý dar, ktorý nám Boh dáva; prvý dar, lebo v ňom dáva všetko ostatné. Čas je Boží dar!“

Keď budeme chápať čas života, ako ho budeme prijímať? Ako budeme žiť? Čím vyplníme? Vezmeme čas iba tak ako prichádza? Budeme s ním ľahkomyselne plytvať a tratiť? Žiť, len aby prešiel? Nebudeme sa cítiť zaviazaní vo svedomí i pred Bohom? Naplňať čas tým, čo má zmysel a hodnotu? Dávať utekajúcu časú života istú vyššiu kvalitu?

Ozvenu, zmysluplne prežívať život, nájdeme aj v Evanjeliu prvého novoročného dňa. Ponajprv v slovách, ktoré sv. Lukáš niekoľkokrát spomína o Ježišovej matke Márii: „Ona uchovávala všetko, čo sa pri Ježišovom narodení stalo vo svojom srdci a premýšľala o tom“ (por. Lk 2, 19). Vidíme, ide o čas minulý. Udalo, ktoré sa raz stali. Čo si s tým počať, ako s tým zachádzať? Panna Mária je opísaná v pozícii počúvajúcej, premýšľajúcej, zachováajúcej Božie slovo! Je pozvaním. Konkrétny obraz Ježišovej Matky môže dať pokyn: spomínať a uchovávať v pamäti, čo sa raz stalo!

Pamätať, spomínať nezabúdať – sú výzvy biblické! Korenia veľmi hlboko vo Svätých Písmach. Židovský národ, vyvolený Boží ľud, má ustavične pamätať, pripomínať a sláviť čo sa udialo v minulosti. Ved'

vo všetkom, v jeho dejinách, sa zjavoval, zasahoval a konal na ňom Boh sám! Mojžiš, vodca národa (tiež proti svojej vôli!) neustále pripomína: Izrael, pamätaj, že raz si bol otrokom v Egypte, ale Boh ťa svojou mocnou rukou vyslobodil a vyviedol do slobody. Boh bol твоjim kompasom. Šiel pred tebou cez more a púšť. Viedol ťa do zeme oplývajúcej mliekom a medom...! Rovnakú žiadosť neustále vyslovovali k Židom jeho veľkí proroci. Z ustavičnej pamäti na svoju minulosť, židovský ľud cez stáročia žil, učil sa, stadiť čerpal

Anno Domini 2018

nádej do budúcnosti, neprispôboval sa vo všetkom svojmu okoliu ... Načim povedať: Ľud nesmel zabúdať ani na svoje poblúdenia a previnenia – zradu a odpad od Boha. On, hoci národ trestami naprával, vždy ostal pri ňom, neodvrhol ho a zmilúval sa. Ústami žalmistu Boh odkazuje: „Milostivý a milosrdný je Pán ...“, Ako je vzdialený východ od západu, tak od teba vzdľahuje všetky tvoje previnenia...“ (por. Ž 103, 8-12).

Uchovajme si preto našu minulosť v pamäti. Celú, takú, aká bola. Pamätajme s vďakou na všetko, čo bolo dobré, vzácne a plodné; bez žiaľu a zúfalstva nad tým, čo bolo ťažké a zranilo. Hľaďme na všetko v presvedčení: v meniacich sa okolnostiach Boh stál nad naším životom a mal ho v rukách. Pamätajme aj na zlyhania v dobrom; na previnenia, zradu a odpady. Nebojme sa Pravdy, ktorá oslobodzuje a posúva dopredu. Katarzia, aj keď bolestivá, skrýva v sebe možnosť nového, lepšieho začiatku. S pokorou prijímame aj čo zahanbuje, ako súčasť života, ktorá k nám patrí. Celé Písmo Sväté dosvedčuje ako Boh miluje pokorného – hoci hriešneho človeka – a prijíma do plánu spásy. Dôverujeme v Božie zmlovanie. Jeho milosrdenstvo je nekonečne väčšie ako malé, malicherné, úzke ľudské srdce.

Uchovajme v pamäti aj naše korene a spoločnú minulosť. Predovšetkým rodinných spoločenstiev, do ktorých patríme, nášho národa, Cirkvi a farností, v ktorých bezprostredne žijeme. Historické výročia dosvedčujú, že sa v nich udialo veľa hodného spomienky. Z tých najdôležitejších: 25. výročie obnovenie štátnosti Slovenskej republiky (1. januára 1993), 50 rokov od prepadu ČSSR vojskami Varšavskej zmluvy (21. augusta 1968), 100. výročie Pittsburskej Česko-Slovenskej Dohody (30. mája 1918), ukončenie strašnej 1. Svetovej vojny, rozpad Rakúsko-Uhorskej monarchie – a vznik Č-SR (28. októbra 1918). Hoci my, Slováci, nie sme veľký národ, môžeme byť hrdí na svoju minulosť, tradície, robustnú kultúru i schopnosť primerane súťažiť a obohacovať ľudskú spoločnosť. Sláviť budeme najvýznamnejší medzník slovenských dejín: 1150. výročie, keď v Ríme, Bazilike Santa Maria Maggiore, pápež Hadrián II. už roku 868 schválil a posvätil staroslovenské bohoslužobné knihy slovanských apoštolov sv. Konštantína-Cyrila a sv. Metoda, ustanovil staroslovenčinu za štvrtú liturgickú reč!

Vtedy, ako Bohu slávnostne ospevuje Rímsky misál v deň ich liturgickej slávnosti: „...v našej krajine pri najsvätejšej obete v reči ľudu zazneli modlitby a spevy na tvoju chválu a slávu...“ Ich pričinením, toť, hľa, už vtedy sme mali v kresťanskej Európe vlastný „osobný preukaz“, o ktorom sa iným ani nesnívalo ...!

Sily tmy a služobníci terajšej ideológie tzv. otvorenej občianskej spoločnosti zvädzajú, aby sme žili vykorenení a dobre premiešaní. Vtedy sa ľudstvo bude dať ovládať a manipulovať. Nová totalita plní

zanechala! Neudialo sa vtedy mnoho, na čo treba ustavične pamätať?! Zdá sa, že príliš rýchlo zabúdame. Ešte stále sme nenašli spôsob, ako uchovať pre budúcnosť pamiatku mnohých nevinné trpiacich, ktorí obetovali život za práva pravdy a svedomia. Ostávajú tak bez účinku mnohé vzory konania. Osobností, od ktorých by sme sa mohli veľa naučiť v dnešnej prítomnosti.

Preto pamätať, spomínať, nezabúdať je správny ľudský a kresťanský postoj k minulosti. Dobe, ktorá nám raz patrila. Čas pred nami?

agendu: odmieta a popiera židovsko-kresťanské princípy zodpovednej spoločnosti. Navádza, aby sme žili iba v prítomnosti a dychtivo čakali, čo príde; aké zážitky na konzum sa nám ponúknu. Minulosť akoby nemala žiadnu hodnotu. Pripomeňme si však aspoň temnotu štyridsiatich rokov komunistickej diktatúry doma a čo po sebe do dnešných dní

V istej miere predvídame čo príde a sme v stave kde-čo vopred plánovať. Akokoľvek, napokon však vykračujeme do neznáma. Do tmy chaosu nezmyselných osudov? Takou by sa mohla zdať budúcnosť. Svet, v ktorom žijeme, sa stáva nepriehľadným a hrozivým. Čo nás čaká vo svete, Európe, národnom spoločenstve? Kam ide naša Cirkev?

Vari osobná situácia núti hľadiť do budúcnosti ako do čiernej tmy? Preto sa jej bojíme, strach sa zmocňuje našej duše? Hej, ideme do neznáma ..., ale určite nie do tmy! Novoročné zvestovanie kladie nad rok, ktorý začneme, Božie slovo. Práve ono má rozptýliť všetky prepíate strachy, hoci vnímame erupciu akumulovaného zla vo svete. Evanjelium sa prihovára: „Po ôsmich dňoch, keď bolo treba chlapčeka obrezať, nazvali ho menom Ježiš, ktorým ho anjel nazval skôr, ako sa počal v živote matky“ (Lk 2, 21). Meno „Ježiš“ v hebrejskej pôvodine znamená: Jahwe, Boh pomáha, v Bohu je záchrana. V židovskom národe sa v minulosti mnohí nazývali týmto menom. Ježiš, náš Pán, iba On, svojim pozemským životom, všetkým konaním pre ľudstvo, uskutočnil nad všetky ľudské miery, čo meno znamená. Odkedy ho dostal, stalo sa zvestovaním dôvery a nádeje. Prijímame meno Ježiš za istý kompas života. Nad všetkým, čo sa stane, stojí Boh, nekonečne tajomný, pre úbohý ľudský rozum často nepochopiteľný, ale bezhranične mocný, múdry a milosrdný.

Požehnaný Nový rok 2018 Anno Domini!

Deň

14. 11. 2017 bude pre mňa nezabudnuteľným dňom. Vtedy som po 64 rokoch obdržala veľmi cenné listy zo dňa 27. 3. 1953. Do mojich rúk ich osobne odovzdali pracovníčky Národného archívu z Prahy PhDr. Alena Šimánková a Mgr. Zora Machková.

Listy písal môj otecko Pavol Valent, ktorý bol dňa 28. 3. 1953 popravený na Pankráci v Prahe.

Pred popravou napísal štyri strany pre deti a štyri strany pre mamičku Margitu Valentovú, tiež politickú väzenkyňu, ktorá bola odsúdená na doživotie.

Dňa 18. 5. 2017 ráno o 6.30 hod. mi pri vetraní vleteli do bytu dve krásne lastovičky. Jedna vyletela von sama a druhú sme chytili a pustili von. Tieto dve lastovičky

ginály listov od otecka prinesú osobne, lebo sa nedá spoľahnúť na poštu. Tak sa aj stalo. Citujem z oteckovho listu:

„Drahé moje dietky! Dnešného dňa som sa osobne presvedčil, že sa musíme navždy rozlúčiť. Vyučte sa remeslu, takému, ako sa Vám bude dať a ku ktorému budete mať záľubu. Spomínal som Vás deň čo deň, keď som odchádzal k spánku a tak si stále aj teraz myslím len v prvom rade na Vás, že škoda, že musím umierať.“

Ako posledné Vás musím varovať! Čítajte trestné veci, predpisy a nikomu nič neberte, až by ste potrebovali, radšej si pekne vypýtajte – čo Vám doprajú tí, ktorí majú možnosť a majú záujem, aby z dietok Pavla Valenta niečo viac vyrástlo. Lúto mi je, že sa strácam z povrchu zeme.

Listy z väzenia

boli ako moji rodičia, mamička a otecko, a priniesli mi zvesť, že sa našli oteckove listy. Pani Šimánková ma začala hľadať a obrátila sa na Ústav pamäti národa v Bratislave, kde ma dobre poznajú, lebo píšem do médií články o mojej rodine. Dostala od nich moju adresu aj číslo telefónu. Telefonicky mi oznámila zvesť, ktorú predpovedali lastovičky a pýtala sa ma, ako sa cítim. Ja som jej odpovedala, že som od deviateho roku života na takúto veci zvyknutá, ale v očiach som mala slzy.

Dohodli sme sa, že keď to bude možné, tak mi ori-

MARGITA ZIMANOVÁ, rod. Valentová

